

SLOVENSKI VESTNIK

CELOVEC
ČETRTEK
4. JAN.
1990

Letnik XLV.
Štev. 1 (2516)

Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort
Klagenfurt
Poštni urad 9020
Celovec
Verlagspostamt
9020 Klagenfurt

Cena: 7 šil.

P. b. b.

Jutri, 5. 1.
ob 20. uri
v Domu sindikatov
v Celovcu

Igrata:
Alpski kvintet
in Trio Drava

Vsi vabljeni!

Vstopnice po 80 šil.
v predprodaji ali pa pri
večerni blagajni po 100 šil.

**Evropska odločitev
Ustavnega sodišča:**

Vsak otrok mora imeti možnost za dvojezični pouk po vsej Koroški!

Koroški Slovenci smo v borbi za naše pravice tik pred koncem starega leta dosegli uspeh, ki je uspeh desetletja ne le za slovensko narodnostno skupnost, temveč za vse koroško prebivalstvo, in ki pomeni korak v sodobno Evropo. Ustavno sodišče je namreč v pisni razsodbi z dne 15. decembra 1989 spoznalo, da so nekateri deli manjšinskošolskega zakona za Koroško protiustavni in da mora imeti vsak koroški Slovenec – tudi zunaj dvojezičnega avtohtonega naselitvenega področja – možnost elementarnega pouka v slovenščini! Razsodba pomeni, da mora šolska oblast v Celovcu ustanoviti javno dvojezično ljudsko šolo, enako velja za vse druge kraje izven dvojezičnega avtohtonega naselitvenega področja koroških Slovencev, če obstaja taka potreba. Kot kriterij za izpolnitev take potrebe je odvetnik dr. Sepp Brugger navedel en šolski razred oz. 7 otrok. Rok za spremembo zakona pa je 30. november 1990.

Deželni glavar Haider mora plačati 10.000 šilingov globe

Dr. Jörg Haider

Ponoven udarec za deželnega glavarja Haiderja: predstavniki Zveze slovenskih organizacij Feliks Wieser, Marjan Šturm in Teodor Domej so ga tožili, ker jih je v izjavi tiskovne službe FPÖ z dne 10. 7. 1987 označil za „bombaše in akterje nasilnih dejavnosti“, skratka nasilneže. Tožbo so vložili že svojčas, toda do razprave zaradi tedanje Haiderjeve poslanske imunitete ni prišlo. Zdaj pa Haider v funkciji deželnega glavarja nima več te zaščite, tako da se je moral pred sodiščem od te izjave distancirati in neutemeljene očitke z izrazom obžalovanja umakniti.

To je rezultat zunajsodne poravnave, do katere je prišlo, ker Haider pred sodnikom za

zadeve tiska ni imel druge izbire. Žalitev časti je bila dovolj jasna, dokazna dejstva so bila premočna... Deželni glavar, ki je krivdo za to formulacijo skušal zvaliti na uslužbenke tiskovne službe svobodnjaške stranke („To je bila ponesrečena formulacija sodelavcev“), pa se je moral obvezati, da bo izjavo o bombaših in nasilnežih preklical v glasilu FPÖ „Kärntner Nachrichten“, poleg tega pa je moral prevzeti vse stroške pravnega postopka. Ne nazadnje pa je bil Haider obsojen tudi na plačilo globe 10.000 šilingov, ki jo bodo predstavniki ZSO odstopili v enakih deležih Zvezi koroških partizanov in privatnim dvojezičnim vrtcem na južnem Koroškem.

Vsebina potrjena

Do procesa sploh ni prišlo, dr. Gstettner (desno, na levi odvetnik dr. Lansky) in predsednik KHD sta se sporazumela za zunajsodno poravnavo. Toda besedilo izjave v bistvu samo še potrjuje znanstvene teze dr. Petra Gstettnerja v knjigi „ZwangHAFT deutsch?“, da KHD združuje tudi nemškonacionalne in neonacistične sile ter da so prav sile v KHD bistveno organizirale pogrom na dvojezične krajevne napise. Več na 5. strani.

Slika: Mohar

Ustavno sodišče: „Da“ za dvojezično šolo v Celovcu

(nadaljevanje s 1. strani)

Razsodba ustavnega sodišča je posledica pritožbe celovške družine Messner-Zeichen, ki pred dobrim letom v glavnem mestu Koroške ni mogla prijaviti svojega sina Ilje k dvojezičnemu pouku. Pritožbo proti ravnanju koroških deželnih oblasti in ministrstva za pouk, ki je pravtako zavrnilo prijavo Ilje Messner-Zeichen, je pri ustavnem sodišču vložil celovski odvetnik dr. Sepp Brugger. S pomočjo in podporo Zveze slovenskih organizacij na Koroškem je odvetnik pripravil neovrgljivo pritožbo, ki je z odločbo ustavnega sodišča slovenski narodnostni skupnosti na Koroškem in tudi preko meja naše dežele odprla nove dimenzije manjšinskega prava in zaščite.

Na tiskovni konferenci na sedežu ZSO so tajnik dr. Marjan Sturm, odvetnika dr. Sepp Brugger in dr. Franc Serajnik in tudi družina Messner-Zeichen novinarjem iz vse Avstrije in tudi iz inozemstva predstavili daljnosežne pozitivne posledice te razsodbe. Skupno pa so tudi zavrnili vse napade na slovensko narodnostno skupnost s strani koroškega deželnega glavarja Haiderja, koroškega Heimatdiensta in drugih nemškonacionalnih organizacij, ki so takoj po objavi razsodbe zagrozili z ugotavljanjem manjšine na Koroškem ter z blokado pogajanj okrog dvojezične trgovske akademije v Celovcu.

Potrditve pravilnosti politike ZSO

Tajnik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Marjan Sturm je v svoji oceni razsodbe ustavnega sodišča dejal, da ta potrjuje pravilnost politike ZSO, kakršno je vodila po sprejetju ločeval-

nega šolskega zakona v dunajskem parlamentu leta 1988, namreč da po pravno-politični poti zahteva pravice koroških Slovencev, ki jim gredo po 7. členu Avstrijske državne pogodbe. Sturm je s tem v zvezi spomnil na sklep ZSO, da staršem nudi vso pravno, finančno in strokovno pomoč pri pritožbah na različne instance in končno tudi na ustavno sodišče.

Motivacija za nove postopke

„Ta pot se je izkazala za pravilno in za Zvezo slovenskih organizacij, ki je edina od osrednjih organizacij podprla pritožbo, pomeni uspeh v boju za pravice slovenskega naroda na Koroškem ter za sožitje po vsej Koroški. Odločitev ustavnega sodišča pa je hkrati tudi spodbuda, da bo ZSO tudi v drugih vprašanjih, kot so to dvojezični napisi, uradni jezik itd. sprožila nadaljnje postopke pri ustavnem sodišču.“

Haider ni pristojen

Dr. Sturm, ki se je posebno zahvalil družini Messner-Zeichen, saj je le-ta s svojo pripravljenostjo šele ustvarila pogoj za uspešen pravno-politični postopek, ter odvetniški pisarni Brugger/Serajnik, pa je na tiskovni konferenci tudi odgovoril na Haiderjevo izjavo v zvezi z javno dvojezično trgovsko akademijo. Dejal je, da njegova grožnja, da zaradi odločitve ustavnega sodišča verjetno s šolskim letom 1990/91 ne bo prišlo do njene ustanovitve, meri „v prazno“. „Dvojezična trgovska akademija je dogovorjena z avstrijsko zvezno vlado in zajeta v memorandumu iz leta 1988 in samo zvezna vlada je tako politično in moralno kot tudi po ustavnem zakonu pristojna za njeno ustanovitev. Obe slo-

venski osrednji organizaciji izhajata iz stališča, da je memorandum pravomočna pogodba med zvezno vlado in koroškimi Slovenci, tako da Haider v tej zadevi nima kompetenc!“

Samovoljno Haiderjevo interpretacijo, da ima razsodba ustavnega sodišča lahko za posledico okrnjenje pravic slovenske narodnostne skupnosti s skrčenjem dvojezičnega avtohtonega naseljenega ozemlja koroških Slovencev, pa so tako tajnik ZSO kot tudi odvetnika dr. Brugger in dr. Serajnik (berite tudi izjave na 2. in 3. strani) zavrnili z ugotovitvijo, da razsodba ne dopušča nobenih restriktivnih razlag. Serajnik je pri tem še dodal, da gre tu za prazne besede, saj ni pričakovati, da „koroška politika po tem porazu načrtuje že naslednjega“.

Odločitev ustavnega sodišča je pozdravilo več slovenskih in tudi nemško govorečih organizacij na Koroškem in izven nje. Tako je Narodni svet koroških Slovencev v tiskovni izjavi ugotovil, da je koroška deželna vlada politično podlegla v boju za veljavnostno območje

manjšinskošolskega zakona. Po mnenju njegovega tajnika mag. Marjana Pippa je ustavno sodišče jasno izrazilo, da zaščita manjšin po Avstrijski državni pogodbi ne pozna teritorialnih okrnitev. Nadalje Pipp razsodbo ocenjuje kot podporo zahtevi Narodnega sveta koroških Slovencev, da naj dežela prevzame del investicijskih stroškov za privatno dvojezično ljudsko šolo Mohorjeve v Celovcu.

Državni poslanec Zelene-alternative Karel Smolle pa je odločitev ustavnega sodišča ocenil kot „zamujeno božično darilo“ in pri tem očitno pozabil, da pri tem ne gre za darilo, temveč za pravico, ki smo si jo koroški Slovenci morali priboriti po pravni poti na ustavnem sodišču, čeprav nam je zagotovljena v 7. členu Avstrijske državne pogodbe.

Za pomemben premik sta razsodbo ocenili tudi Zveza visokošolcev na celovski univerzi in Koroška socialistična mladina. Koroška Zelena-alternativa pa je poudarila, da razsodba potrjuje, da je država koroškim Slovincem skozi desetletja kratila pravice.

Ivan Lukan

Družina Messner-Zeichen z odvetnikoma Bruggerjem in Serajnikom

Vsebina razsodbe ustavnega sodišča oz. njene pravne izpovedi:

dr. FRANCI SERAJNIK

1) 7. člen Avstrijske državne pogodbe je neposredno izvršljiv tudi glede šolskih pravic manjšine. Vsak Slovenec ima tako neposredno ustavno zagotovljeno pravico do pouka v slovenskem jeziku.

2) manjšinske pravice po 7. členu ADP: restriktivna raz-

laga teh pravic je po smislu zaščitnih določil ADP nedopustna!

3) 7. člen, 2. odstavek, ki vsebuje šolske pravice, se nanaša na celotno ozemlje dežele Koroške in ne le na avtohtono naseljeno področje manjšine.

4) 7. člen ADP predvideva

dve različni teritorialni rešitvi pravic: prvič, pravica do slovenskega oz. dvojezičnega pouka je zagotovljena vsakemu otroku v vsaki občini dvojezičnega oz. avtohtonega naseljenega območja; drugič, v ostalih občinah Koroške pa je odslej prav tako možnost za slovenski pouk, če je pri tem dana „trajna lokalna potreba“.

S tem je jasno izpovedano, da takozvane središčne šole, kot jih je npr. zahteval KHD, ne pridejo v poštev in to ne na dvojezičnem avtohtonom ozemlju in tudi ne zunaj tega ozemlja, ker gre pri zadnjem za vprašanje lokalne potrebe, ne pa za nekatere kriterije za središčne šole.

Zadnji stavek v razsodbi ustavnega sodišča se glasi, da

v Celovcu taka lokalna potreba obstaja, zato je dežela obvezana, da ustanovi dvojezično ljudsko šolo.

Prijava k dvojezičnemu pouku nikakor ne more biti vezana na priznavalni princip kot je to v prvi žolčni reakciji zahteval deželni glavar Haider, ker je ustavno sodišče že leta 1987 ugotovilo, da tak princip ne pride v poštev, tako da ne bodo mogli ne v Celovcu ne drugod na Koroškem preverjati, kdo je dejansko Slovenec in kdo ne. Kar zadeva avtohtono naseljeno področje je treba povedati, da gre pri tem za zgodovinsko področje slovenske manjšine, tako da je vsak poskus skrčevanja tega ozemlja obupen poskus razveljavljanja spoznanja ustavnega sodišča.

EVROPSKA ODLOČITEV

V času, ko v Evropi padajo zidovi, ki so vzhodni komunistični sistemi propadli, ko se meje odpirajo in je Evropa na poti k multikulturnemu in multietničnemu razvoju, je avstrijsko ustavno sodišče pozitivno odločilo o pritožbi družine Messner-Zeichen iz Celovca glede možnosti dvojezičnega pouka v mestu samem in po potrebi tudi izven njega. Izhodišči za pritožbo sta bila dva dejavnika.

1. Iniciativa staršev, ki se je že leta dolgo prizadevala za to, da bi v Celovcu dobili dvojezično ljudsko šolo. Ta iniciativa je zbrala okrog dvesto podpisov zainteresiranih (slovensko in nemško govorečih), ki so to zahtevo podprli. Na žalost je ta zahteva pri mestnih in deželnih oblasteh naletela na popolno nerazumevanje. V spominu mi je še izjava tedanjega deželnega glavarja Wagnerja, da je Celovec „nemško mesto“ in da ne bo dovoljeval „slovenske ekspanzije proti severu“.

2. Po polomu v šolskem vprašanju 6. junija 1988, ko je poslanec Zelenih Smolle pristal na ločevalni zakon in s tem razbil enotno slovensko in tudi demokratično avstrijsko gibanje proti šolskemu ločevanju, sta se Zveza slovenskih organizacij in demokratično avstrijsko gibanje v okviru komiteja za obrambo dvojezičnega šolstva znašla v težki situaciji. Smolle je svoj pristane utemeljeval s tezami o „novem dialogu“, s tem, da koroška in avstrijska politika ne želita več asimilacije in germanizacije koroških Slovencev itd. Smollejev koncept je šel jasno v smer, da bi s pomočjo avstrijskih oblasti izoliral Zvezo slovenskih organizacij ter demokratično avstrijsko gibanje. Zato se je poživljal na enotnost v najosnovnejših narodnostnih vprašanjih in za to pridobil tudi vodstvo Narodnega sveta koroških Slovencev. Koketiranje s Haiderjem, o katerem so se razširjale govorice, češ da bo nekaj storil za slovensko narodno skupnost, je imelo za posledico, da se je ta revanžiral s tem, da je napadal ZSO kot organizacijo koroških Slovencev, ki zagovarja „partizanske tradicije“, in s katero se ne bo pogovarjal. Torej podpora Smollejevemu konceptu monopoliziranja narodnostnega gibanja.

Zveza slovenskih organizacij in gibanje v okviru komiteja za obrambo dvojezičnega šolstva sta se po sprejetju ločevalnega zakona odločila za pot do ustavnega sodišča. Pritožba družine Messner-Zeichen je bila skrbno pripravljena, o nekaterih drugih pritožbah bo ustavno sodišče še odločalo. Seveda bo bitka za realizacijo te odločitve še trda. Sedanjí sklep ustavnega sodišča pa je pokazal, da lahko pokončna in samozavestna hoja obrodi sadove.

dr. MARJAN STURM

DAS AKTUELLE INTERVIEW

Keiner wird den „Ahnepaß“ vorlegen müssen!

SV: Herr Dr. Brugger, Landeshauptmann Dr. Haider hat den Entscheid des Verfassungsgerichtshofes in der Schulfrage als einen Rückschritt für die slowenische Volksgruppe bezeichnet, mit einer Minderheitenfeststellung gedroht, sowie von der Möglichkeit gesprochen, daß

Das Gespräch führte
Ivan P. Lukan

eine größere Zahl von zweisprachigen Volksschulen, die bisher im Geltungsbereich des Minderheitenschulwesens gesetzlich verankert waren, künftig nicht mehr zweisprachig sein könnten. Auch Landesamtsdirektor Dr. Ralf Unkart hat erklärt, daß nunmehr „fließende Grenzen“ entstanden seien und beispielsweise die Schulen in Nötsch, Poggersdorf, Grafenstein usw. wo es seit mehreren Jahren keine Anmeldung zum zweisprachigen Unterricht gegeben hat, eventuell aus dem Bereich des Geltungsbereichs des Minderheitenschulwesens herausfallen könnten. Ist der bisherige Geltungsbereich im autochthonen Siedlungsgebiet der Kärntner Slowenen tatsächlich in Gefahr eingeengt bzw. beschnitten zu werden?

Dr. Brugger: Der Geltungsbereich des autochthonen Siedlungsgebietes der Kärntner Slowenen kann nicht eingeschränkt werden, weil dies eine klare, restriktive Auslegung des Artikel 7 des Staatsvertrages bedeuten würde. Dies wird durch das nunmehrige Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes ausdrücklich ausgeschlossen. Eine ineffiziente Volksgruppenpolitik kann ja nicht dazu führen, daß die Angehörigen der slowenischen Volksgruppe bisherige Rechte verlustig werden und damit einer krassen Assimilationspolitik die Minderheiten langfristig zum

Verschwinden bringen ausgesetzt werden. Das würde vollkommen dem Schutzprinzip des Staatsvertrages widersprechen.

SV: Haider hat angedeutet, daß er Kinder, die in Klagenfurt zum zweisprachigen Unterricht angemeldet sind, darauf überprüfen lassen will, ob sie auch Slowenen sind. Ist das Recht auf zweisprachigen Unterricht an die ethnische Herkunft gebunden?

Dr. Brugger: Dieses Recht auf Anmeldung ist nicht an die ethnische Herkunft gebunden. Es ist im Volksgruppengesetz klar festgelegt, daß das Bekenntnis nicht überprüfbar sein darf, was heißt, daß jeder, der sein Kind zum zweisprachigen Unterricht anmelden will, dies tun kann, ohne damit den „Ahnepaß“ vorlegen zu müssen! Haiders Ausführungen widersprechen auch dem Urteil des Verfassungsgerichtshofes vom 17. Dezember 1987 hinsichtlich der Amtssprache der Kroaten. Darin wird klar ausgeführt, daß jeder, der dies wünscht, die Amtssprache Kroatisch verlangen kann. Dasselbe muß auch für die Schulsprache in Kärnten gelten.

SV: Wie sieht es bezüglich des Unterrichtes in der vierten Volksschulklasse und in der Hauptschule aus, wo derzeit nur Sprachunterricht, jedoch kein zweisprachiger Elementarunterricht angeboten wird. Sehen Sie auch hier eine Verfassungswidrigkeit die es höchstgerichtlich festzustellen gibt?

Brugger: Für mich ist auch diese Bestimmung des Paragraph 16 des Minderheitenschulgesetzes, Absatz 1, also die 4. Volksschulklasse, verfassungswidrig. Im Staatsvertrag ist festgehalten, daß es einen Elementarunterricht in slowenischer Sprache zu geben hat, tatsächlich wird je-

Rechtsanwalt Dr.
Sepp Brugger

doch derzeit nur Sprachunterricht erteilt. Dasselbe gilt auch für die Hauptschule, denn der im Staatsvertrag festgeschriebene Elementarunterricht bezieht sich auf die allgemeinbildenden Pflichtschulen. Zur Zeit des Staatsvertrages wurde klar zwischen dem Elementarunterricht und den Mittelschulen, also die heutigen allgemeinbildenden höheren Schulen, unterschieden.

SV: Der Verfassungsgerichtshof hat in seinem Erkenntnis festgestellt, daß der Artikel 7 des Staatsvertrages unmittelbar anzuwenden ist.

Dr. Brugger: Es müssen natürlich in diesen Bereichen die verwaltungstechnischen Voraussetzungen geschaffen werden, daß eine Anmeldung erfolgen kann. Praktisch gesehen ist auch bei Direktanwendung des Artikel 7, Ziffer 2, die Anmeldung bei allgemeiner Anmeldung, also zu Schulbeginn möglich.

SV: Also mit dem Schuljahr 1990/91?

Dr. Brugger: Meiner Ansicht nach müßten sämtliche Vorkehrungen bzw. Voraussetzungen für einen zweisprachigen Unterricht im Herbst getroffen sein, so daß alle, die dies wünschen, ihre Kinder zum zweisprachigen Unterricht in Klagenfurt mit Beginn des Schuljahres 1990/91 anmelden können und die Kinder diesen auch erhalten.

SV: Eine letzte Frage. Wie fühlen sie sich persönlich nach diesem außergewöhnlichem Erfolg?

Dr. Brugger: Ich habe in meiner Karriere als Anwalt viel positives für meine Klienten erreicht, jedoch habe ich mich über keinen Erfolg so gefreut, wie über diesen.

Kärnten.

Die Drohungen Haiders und des KHD, in Kärnten eine Minderheitenfeststellung bzw. auch im autochthonen Siedlungsgebiet der Kärntner Slowenen – eine „Bedarfserhebung für zweisprachige Elementarschulen durchzuführen zu lassen“, bezeichnete Sturm ohne jede rechtliche Basis und eindeutig als verfassungswidrig, da jede restriktive Auslegung des Staatsvertrages, Artikel 7, vom Verfassungsgerichtshof widersagt wurde.

B & S

28. Dez. 1989

Verfassungsgerichtshof
Judenplatz 11, 1010 Wien
G 233, 234/89-13

IM NAMEN DER REPUBLIK:

Der Verfassungsgerichtshof hat unter dem Vorsitz des Präsidenten

Dr. Adamovich,

In Anwesenheit des Vizepräsidenten

Dr. Ringhofer

und der Mitglieder

Dr. Fessler,
Dr. Gottlich,
Dr. Heller,
Dr. Jann,
Dr. Kienberger,
Dr. Korinek,
Dr. Machacek,
Dr. Morscher,
Dr. Oberndorfer,
Dr. Piska,
Dr. Roessler und
Dr. Spielbüchler

als Stimmführer, im Beisein des Schriftführers

Dr. Stöger,

in dem von Amts wegen eingeleiteten Verfahren zur Prüfung der Verfassungsmäßigkeit a) des § 10 sowie der Wortfolge "in den nach § 10 in Betracht kommenden Gemeinden Kärntens" in § 11 des Minderheiten-Schulgesetzes für Kärnten, BGBl. 101/1959, idF vor der Novelle BGBl. 326/1988 und b) des § 1 Abs. 1 des Gesetzes vom 10. Juli 1959, mit dem die Grundsatzbestimmungen des Minderheiten-Schulgesetzes für Kärnten ausgeführt werden, Krnt. LGBl. 44/1959, nach der am 1. Dezember 1989 durchgeführten öffentlichen mündlichen Verhandlung, nach Anhörung des Vortrages des Berichterstatters und der Ausführungen der Vertreter der Bundesregierung, ORat Dr. Heinz Tichy, der Kärntner Landesregierung, ORat Dr. Gerold Glantschnig, des Bundesministers für Unterricht, Kunst und Sport, ORat Dr. Werner Jisa, sowie des Vertreters der beteiligten Partei Ilja Matjaz Mesner, Rechtsanwalt Dr. Sepp Brugger, gemäß Art. 140 B-VG zu Recht erkennt:

I. § 10 Abs. 2 des Minderheiten-Schulgesetzes für Kärnten, BGBl. Nr. 101/1959, war verfassungswidrig.

Der Bundeskanzler ist zur unverzüglichen Kundmachung dieses Ausspruches im Bundesgesetzblatt verpflichtet.

II. Die Wortfolge "in den nach § 10 in Betracht kommenden Gemeinden Kärntens" in § 11 des Minderheiten-Schulgesetzes für Kärnten, BGBl. Nr. 101/1959, wird als verfassungswidrig aufgehoben.

III. § 1 Abs. 1 des Gesetzes vom 10. Juli 1959, mit dem die Grundsatzbestimmungen des Minderheiten-Schulgesetzes für Kärnten ausgeführt werden, LGBl. für Kärnten Nr. 44/1959, wird als verfassungswidrig aufgehoben.

Die Aufhebung tritt mit Ablauf des 30. November 1990 in Kraft.

Zunächst ist hervorzuheben, daß verfassungsgesetzliche Minderheiten-Schutzbestimmungen, wie sie Art. 7 § 2 des Staatsvertrages von Wien enthält, schon vom Regelungszweck her nicht restriktiv ausgelegt werden dürfen

Das Recht nach Art. 7 § 2 des Staatsvertrages von Wien besteht daher in Kärnten für Minderheitsangehörige grundsätzlich landesweit, eine engere territoriale Bindung kennt die Bundesverfassung nicht.

„daß Art. 7 § 2 des Staatsvertrages von Wien die Schaffung so vieler Schulen mit Slowenischunterricht vorschreibt, daß jeder schulpflichtige Minderheitsangehörige im Bundesland Kärnten von seinem - verfassungsrechtlich verbürgten - Anspruch auf Elementarunterricht in Slowenisch Gebrauch machen kann, wenn auch - außerhalb des autochthonen Siedlungsgebiets - nicht unbedingt in seiner Wohnsitzgemeinde. Damit ist aber nur ein Mindeststandard an schulischer Versorgung verfassungsrechtlich festgelegt und geboten, keinesfalls die Schaffung sogenannter „Mittelpunktschulen“ allgemein vorgeschrieben, wie sie die Kärntner Landesregierung - die allerding schulpflichtigen Minderheitsangehörigen, die außerhalb des autochthonen Siedlungsgebietes in Kärnten wohnen, ein (durchgesetztes) Recht auf Elementarunterricht in Slowenisch überhaupt abspricht - abzulehnen scheint.“

„Europäische Entscheidung“

In einer Presseerklärung zur Entscheidung des Verfassungsgerichtshofes bezüglich der öffentlichen zweisprachigen Volksschule in Klagenfurt/Celovec erklärt der Sekretär des Zentralverbandes slowenischer Organisationen in Kärnten, Dr. Marjan Sturm, daß dies zweifelsohne eine „europäische Entscheidung“ sei.

Damit wurde nicht nur einem Anliegen der Volksgruppe Rechnung getragen, sondern auch im Sinne europäischer Integrationsprozes-

se entschieden, erklärte Sturm, der in diesem Zusammenhang hervorhob, daß mit dieser Entscheidung auch die Richtigkeit der Politik des Zentralverbandes slowenischer Organisationen bestätigt wurde. Der Zentralverband war es, der wegen der parlamentarischen Annahme des Trennungsmodells für zweisprachige Volksschulen in Kärnten den Weg zum Verfassungsgerichtshof beschritten hatte, erklärte abschließend der Sekretär des Zentralverbandes slowenischer Organisationen in

HEUTE
IMSLOVENSKI
VESTNIKDie Seite
für unsere
deutschsprachigen
Leser/innen**Reaktionen auf VfGH-Entscheid: Breite Zustimmung
über die slowenische Volksgruppe in Kärnten hinaus**

Das geradezu sensationelle Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, wonach jeder Kärntner Slowene und natürlich auch jeder deutschsprachige Kärntner bzw. Kärntnerin seine Kinder auch außerhalb des klar festgelegten autochthonen Siedlungsgebiets der Kärntner Slowenen zum Slowenisch- bzw. zweisprachigen Unterricht anmelden kann, wenn der Bedarf dafür gegeben ist, hat zu einer Reihe von positiven Reaktionen innerhalb der slowenischen Volksgruppe, aber auch deutschsprachiger Organisationen geführt.

Neben der Erklärung des Zentralverbandes slowenischer Organisationen in Kärnten (lesen Sie bitte auf Seite 3) haben auch der Rat der Kärntner Slowenen, der Grün-Abgeordnete Karel Smolle, das Volksgruppenreferat der Hochschülerschaft der Universität Klagenfurt/Celovec, die Sozialistische Jugend Kärntens und andere die Entscheidung begrüßt.

**„Niederlage der
Landesregierung“**

In der Presseaussendung des Rates der Kärntner Slowenen spricht der Sekretär der zweiten Zentralorganisation der Kärntner Slowenen, Mag. Marjan Pipp, von einer „politischen Niederlage für die Kärntner Landesregierung im Kampf um den örtlichen Geltungsbereich von Minderheitenschutznormen“ und von einer „Zurechtweisung der Kärntner Minderheitenpolitik.“

Schärfstens zurückgewiesen hat Pipp Äußerungen von Landeshauptmann Haider und Landesamtsdirektor Unkart, wonach das Siedlungs-

gebiet der slowenischen Volksgruppe unter Eliminierung von ca. 20 Schulen neu zu definieren sei.

Die Forderung des Rates der Kärntner Slowenen nach Übernahme sämtlicher Investitionskosten für die zweisprachige Privatschule der Hermagoras/Mohorjeva und nach Ersatz der Schulgeldbeiträge ihrer Schüler durch das Land Kärnten und die Stadtgemeinde Klagenfurt sei durch das Erkenntnis nachdrücklich untermauert worden.

„Weihnachtsgeschenk“

Das Verfassungsgerichtshoferkennntnis sei ein „verspätetes Weihnachtsgeschenk“, sagte in einer ersten Stellungnahme der KEL-Obmann NRBg. Karel Smolle. Das Erkenntnis zwingt die Regierenden zu einem Überdenken des gesamten Minderheitenschulwesens in Österreich: nicht nur bei den Slowenen, im Sinne des Artikels 7 müsse man nun auch zu einer neuen gesetzlichen Regelung, mit einer staatsvertragskonformen Festlegung

des Geltungsbereiches, kommen.

„Die KEL danke den Beschwerdeführern und ihrem Rechtsvertreter für die Erringung dieses wichtigen Entscheides zugunsten der Slowenen“, betonte abschließend Smolle, der damit als Obmannstellvertreter indirekt Kritik am Rat der Kärntner Slowenen und sich selbst übte, da die Verfassungsgerichtshofbeschwerde vom Rat nicht unterstützt worden war.

**Haider „skandalös
und empörend“**

Das Volksgruppenreferat der Hochschülerschaft/Referat za vprašanja narodnih skupnosti zveze visokošolcev begrüßt das Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, „das einigen der im Staatsvertrag Österreichs verankerten und bisher noch immer nicht erfüllten Rechte der slowenischen Volksgruppe zu ihrer Verwirklichung verhilft.“

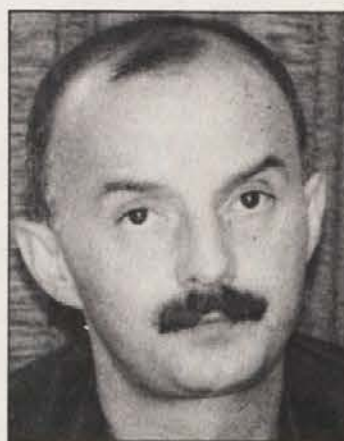
Auf das schärfste zurückgewiesen wird die Aussage des Landeshauptmannes von Kärnten/Koroška, Jörg Haider, der aus dem Erkenntnis eine „notwendige Minderheitenfeststellung“ herausinterpretiert. „Er profiliert sich damit wieder als ein Vorreiter (noch dazu als Landeshauptmann), der im Land Stimmung macht gegen die slowenische Volksgruppe, die durch Assimilations-

druck in den letzten Jahren und durch Aussiedlung im nationalsozialistischen Reich schlimm „reduziert“ worden ist,“ heißt es in der Presseaussendung.

„Es ist ein Skandal, wenn der Kärntner Landeshauptmann jenen, die ihre Kinder zum zweisprachigen Unterricht angemeldet haben, droht mit der Überprüfung ihrer „Volkszugehörigkeit“, und davon dann ableiten will, ob, wo und wieviele „Mittelpunktschulen“ errichtet werden sollen, von denen noch dazu in Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes keine Rede ist. Und es ist empörend, wenn Haider der slowenischen Volksgruppe mit einem willkürlichen Racheakt droht, jetzt die Verhandlung zu den von der Bundesregierung gemachten Zusagen abubrechen“, meint die Hochschülerschaft.

„Minderheit stärken“

„Die Sozialistische Jugend Kärnten begrüßt die Entscheidung des Verfassungsgerichtshofes im Zusammenhang mit dem Kärntner Minderheitenschulwesen“, stellte der Landesvorsitzende der SJ Kärnten, Andreas Scherwitzl, fest. Diese Entscheidung sollte ein Signal sein, neuerlich einen umfassenden Dialog zwischen den politischen Parteien und der Volksgruppe zu starten, gerade auch was das Minderheitenschulwesen betrifft.

Dr. J. Messner:**„Odločitev je
zgodovinskega
pomena za
nas koroške
Slovence in
vso Koroško“**

„O veselju sploh ni treba govoriti, je tolikšno, da ne bi moglo biti večje, ker bi bil izid lahko tudi drugačen. Pritiski so bili močni in veliko papirja je bilo popisanega v nasprotovanju naši zahtevi, tako da do zadnjega ni bilo jasno, kakšna bo odločitev ustavnega sodišča.“

Odločitev je za pripadnike koroških Slovencev, ki živimo v Celovcu, zgodovinskega pomena. Prvič v povojni zgodovini nam je zagotovljena pravica, da se bodo naši otroci v šoli lahko dobobra naučili svoje materinščine. To je neprecenljive vrednosti, ker doslej so bili prav otroci slovenskih staršev v Celovcu izpostavljeni tolikšni asimilaciji oz. tolikšnemu asimilacijskemu pritisku kot noben drug Slovenec na Koroškem. Odločba hkrati pomeni, da je poskus, da bi koroške Slovence omejili samo na njihovo avtohtono naselitveno ozemlje in jim samo tam omogočali učenje materinščine, spodletel. Treba pa je tudi dodati, da je Celovec, odkar je glavno mesto te dežele in sploh od nekdaj, slovensko naselitveno področje.

Ta odločitev pomeni še več kot samo priznanje jezikovne pravice manjšini. Ustavno sodišče je s svojo odločbo tudi odprlo možnost za priučitev slovenskega jezika vsem tistim staršem in njihovim otrokom, ki ne izhajajo iz slovenskih družin, ki pa želijo imeti medkulturne odnose med obema narodnostnima skupnostma, ki naj privedejo do boljšega medsebojnega razumevanja in sožitja.

Temu nasprotni so – in to je na žalost koroška stvarnost – politiki, ki tako grozijo z nacionalizmom, da je že skoraj verjeti, da so zapadli v paniko. Haiderjevo obnašanje in izjave, kakršnih v zadnjih mesecih nismo doživljali, kažejo, da mu tak razvoj ne ustreza. Bojim se, da bo začel z maščevalnimi akcijami proti Slovincem. Toda po drugi strani sem optimističen. Javno mnenje na Koroškem je že drugačno kot si ga predstavlja Haider. Kljub temu bo treba še veliko storiti, da bomo koroški Slovenci dobili močno podporo tudi v večinskem narodu.

**J. Haider
muß zahlen!**

Vertreter des Zentralverbandes slowenischer Organisationen klagten Landeshauptmann Jörg Haider, weil dieser sie in einer Aussendung des FP-Presstedienstes als „Bombenschmeißer und Akteure von Gewaltaktionen“ bezeichnet hatte. Bei der für Freitag, den 22. Dezember 1989, anberaumten Verhandlung einigte man sich auf einen außergerichtlichen Vergleich. Jörg Haider erklärte, „daß diese Aussendung auf einer unglücklichen Formulierung seitens von Mitarbeitern beruht und daß er sich davon politisch distanziert.“

Außerdem wurde Haider zu einer Geldbuße von 10.000 Schilling verurteilt, die je zur Hälfte dem Verband der Kärntner Partisanen und den zweisprachigen Kindergärten zukommen werden.

**10. Oktoberfeiern und Windischentheorie
bei den Kärntner Kulturtagen 1989!**

Den Abschluß der Kärntner Kulturtag bildete heuer eine Podiumsdiskussion über die bevorstehenden 10. Oktoberfeiern. Während der Obmann des Rates der Kärntner Slowenen, Dr. Matvez Grilc, bedauerte, noch keine offizielle Einladung zur Mitarbeit bekommen zu haben, faßte sich der Obmann des Christlichen Kulturverbandes Dr. Janko Zerzer realistisch: „Die Geldmittel sind fixiert, das Programm wurde ohne unser Mitwirken erstellt; ich kann mir nicht vorstellen, daß ein sloweni-

scher Verein dort mitmachen würde.“

Der Sekretär des Zentralverbandes slowenischer Organisationen, Dr. Marjan Sturm, und der Sekretär des Slowenischen Kulturverbandes, Dr. Janko Malle, sprachen sich gegen eine Teilnahme an der offiziellen 10. Oktoberfeier 1990 aus: „Die Geschichte zeigt, daß diese Feiern der Hetze gegen die slowenische Volksgruppe dienen. Die Feiern gehören abgeschafft; an ihre Stelle sollten wirkliche Bemühen treten, die Geschichte im

Geiste des Zusammenlebens, der Demokratisierung der Gesellschaft und des Kampfes gegen jeden Nationalismus aufzuarbeiten!“

Großes Interesse wurde auch den Referaten des Landesamtsdirektors beim Amt der Kärntner Landesregierung und Verfassungsrechtlers Univ.-Doz. Dr. Ralf Unkart und des Universitätsprofessors Dr. Vladimir Klemenčič aus Ljubljana zum Thema „Windischen-Theorie“ und „Volkszählung 1991“ entgegengebracht.

Unkart erklärte die Windischen-Theorie als „tote Katze“ und das Windische als „slowenischen Dialekt, angelehnt mit deutschen Lehnwörtern“, Dr. Vladimir Klemenčič zeigte an Hand der Volkszählungen von 1939 bis 1981 auf, daß all diese Zählungen keinen wirklichen Rückschluß auf die tatsächliche Stärke der slowenischen Volksgruppe zulassen. Klemenčič wie auch zahlreiche Diskutanten forderten die Streichung der Rubrik „Umgangssprache“ bei der Volkszählung 1991.

SJ Kärnten für zukunftsorientierte Feier

Die Vorschläge, die das Beratungskomitee für die Volksabstimmungsfeier 1990 erarbeitet hat, werden von der Sozialistischen Jugend zurückgewiesen, sagte SJ-Vorsitzender Scherwitzl.

„Es kann nicht Sinn und Zweck der Feiern sein, Kärntens Jugend im Rahmen dieser Feiern für Haider Festspiele zu mißbrauchen. Zweck der Feiern sollte es sein, aus der Geschichte kriti-

sche Schlüsse zu ziehen und zu lernen und nicht Festspiele zu veranstalten, die dazu dienen, einen Landeshauptmann und Parteiführer zu bejubeln, der sich nicht zur österreichischen Nation bekennt,“ heißt es wörtlich in der Pressemitteilung der SJ.

Geradezu skandalös sei auch der Umstand, daß die Feiern auf dem Ulrichsberg Teil der offiziellen Landesfeiern sein sollen.

Pričakovati je bilo dolgo sodno obravnavo, v kateri bi sodišče moralo razpravljati tako o svobodi znanosti kot tudi o dejanskih ozadjih raznih političnih dogajanj na Koroškem v zadnjih letih. Bila pa je le krajša razprava o besedilu zunajsodne poravnave, obsojen ni bil nihče, iz besedila poravnave pa je ostala ugotovitev: „KHD je treba obravnavati diferencirano!“

Razkrinkati „sive luknje“ koroške klime

ANDREJ MOHAR

Govor je seveda o tožbi predsednika koroškega Heimatdienst dr. Feldnerja proti dr. Petru Gstettnerju, ki da je v svoji knjigi „ZWANGhaft deutsch?“ žalil čast heimatdienstovskega šefa. Še posebej se je zaletel v Gstettnerjeve ugotovitve, da je „dvomljiva zasluga tistih nemškonacionalnih in neonacističnih sil, ki so organizirane v KHD, da je postal plazeči fašizem politično spet salonski“, da je pogrom na dvojezične krajevne napise leta 1972 „bistveno podprl KHD“, ter da je bila njegova propaganda „polna hujskaških in zlaganih parol“.

Že ob prvem roku pred več kot enim letom je bilo jasno, da so dr. Peter Gstettner, predstavniki Založbe Drava, v kateri je knjiga izšla, ter oba odvetnika dr. Gabriel Lansky in dr. Ludvik Druml vsekar pripravljali, da dokažejo tako vsebinsko pravilnost Gstettnerjevih ugotovitev kot tudi znanstveni značaj knjige mednarodno priznanega pedagoga. Prav teža predloženega gradiva, ki je vključevalo tudi vrsto strokovnih mnenj o znanstvenosti knjige, pa je očitno vplivala tudi na predbožično zunajsodno poravnavo.

Te poravnave pa nikakor ni mogoče razlagati za poraz dr.

Petra Gstettnerja, temveč prej nasprotno: Gstettnerjev odvetnik dr. Gabriel Lansky je izid obravnave komentiral takole: „Brez poravnave bi nastal zelo dolg proces, ki pa bi po dveh ali treh letih privedel do enakega rezultata, namreč, da smo imeli prav mi. Sedanji rezultat pa v bistvu nima nikakršne drugačne vsebine kot so ugotovitve dr. Petra Gstettnerja v knjigi sami. Edinole s pripombo, da je treba KHD obravnavati in razlagati diferencirano.“

Feldnerju torej vsebinsko ni uspelo omajati tez dr. Gstettnerja, da so v KHD vključene tudi sile, ki so bistveno podpirale ortstafelsturm, ter da so v njegovih vrstah pač (tudi) nemškonacionalne in neonacistične sile. Že samo ta ugotovitev – prva pred kakim sodiščem, hkrati pa tudi prva, ki jo je podpisal celo Feldner – pa je poplačala velik napor, ki je bil vložen v zbiranje dokaznega gradiva. Ta ugotovitev pa je tudi potrditev tega, da je z načrtnim znanstvenim obravnavanjem zgodovine dejansko mogoče natančno preučiti politiko, ideologijo in način nastopanja posameznih, v tem primeru manjšini sovražnih sil.

Prav v tem pa je neprecenljiv pomen angažiranja univ. prof. Petra Gstettnerja, pisarne za pravno po-

Zanimanje javnosti za proces je bilo veliko.

moč in nešteti prostovoljni aktivisti, ki so dokazali, da „KHD ni neomajljiv“, kot je to po poravnavi formuliral pravni zastopnik Založbe Drava dr. Ludvik Druml.

Dr. Peter Gstettner pa je podčrtal, da je njegova knjiga tudi med znanstveniki drugih strok in v drugih avstrijskih deželah pomagala k spoznanju, da je treba tako vprašanja temeljito obravnavati. Ta proces se je deloma celo tudi že začel, če za primer navedemo le knjigi okrog dr. Dresslerja zbranih jezikoslovcev „Der Kampf geht weiter“ in mladega Bernharda Perchiniga „Wir sind Kärntner und damit hat sich's“, kateri obravnavata oblike in posledice nemškega nacionalizma, desnega ekstremizma, predvsem pa sovražstva do manjšine v koroškem vsakdanjiku.

Dr. Gstettner pa je prav v tem sklopu poudaril, da je pravzaprav nenavadno, da proti drugim publikacijam, ki npr. ugotavljajo, da je način pisanja glasila KHD „Ruf der Heimat“ (sedaj „Kärntner“) „v stilu tradicije prve republike in 3. rajha“, ni bilo vlozene nobene tožbe, temveč da so si za tarčo izbrali prav njega. Prav številčnost in brezobzirnost teh napadov (precej tudi anonimnih) pa da povzročata tudi psihološki pritisk, še posebej, če bi bilo

treba v večletnem procesu nastopati z dokazovanjem resnice za vsako posamezno trditev.

Kljub temu pa je dr. Peter Gstettner realist in optimist: „Zame KHD ostaja še naprej velik problem, še posebej, ker imam zdaj na voljo mnogo materiala in informacij o njem. To gradivo bo treba obdelati, o tem mora izvesti javnost. Npr. o tem, da mnogi Korošci, predvsem Slovenci na južnem Koroškem, še doslej niso preboleli travmatičnih doživetij, ko so organizirane tolpe korakale po deželi, rušile table in s tem kršile zakone, vse to pa ne-kaznovano...“

Prav ta „obdobja“, prav te „sive luknje“ uradnega koroškega zgodovinskega bo treba razsvetliti. V tem sklopu pa je bilo zagotovo tudi pomembno, da se je začela razprava o statusu in svobodi znanosti na Koroškem.

To razpravo bo treba še okrepiti, ne le, ker bi morala spodbuditi tudi druge znanstvenike iz raznih strok, temveč tudi zato, ker je val napadov na posamezne znanstvenike celovške univerze ali konkretno na dr. Petra Gstettnerja le vrh ledene gore, oziroma simptom za splošno „koroško klimo“.

Kar se je v zadnjih mesecih dogajalo dr. Gstettnerju, se je tudi že drugim, tokrat naj bi bila na zatožni klopi svoboda znanosti, pred nekaj meseci pa je bila svoboda umetnosti, ko je celo deželni glavar pozival Omana, naj zapusti deželo,...

Da je tokrat ostala znanost ali pravica do nje tako rekoč neomajana, je vsekakor pozitivno, ni pa še rečeno, da bo ostala taka tudi v bodoče. Kljub temu ali prav zato bo še kako potrebno, da bo prišlo do znanstvene preučitve najbolj perečih vprašanj koroške zgodovine, do znanstveno utemeljene analize političnih sil in organizacij na Koroškem, saj bo le s takimi raziskavami mogoče razkriti dejanska ozadja mnogokrat zlagane in zastrupljene koroške klime. Prav po tej poti pa bo za v bodoče možno zagotoviti tudi pravico svobode znanosti pred sodišči.

Univ. Prof. Dr. Peter Gstettner komentiert den Vergleich vor Gericht:

„Die Erklärung, die als Vergleich im Prozeß KHD gegen Autor und Verlag von 'Zwanghaft Deutsch?' abgegeben und von mir unterschrieben wurde, stellt klar, daß es nicht meine Absicht als Buchautor war, durch wissenschaftliche Thesen Einzelpersonen persönlich zu beleidigen. Es entspricht selbstverständlich auch meinem wissenschaftlichen Ansatz, daß keine globalen Urteile abgegeben werden sollen, wenn differenzierte und verschachtelte Organisationen sich auf eine undurchsichtige Art und Weise politisch artikulieren.“

Deshalb blieben von der „Erklärung“ auch der wissenschaftliche Charakter meiner Arbeit und die inhaltlichen Thesen meines Buches unangetastet. Das ist ein durchaus positives Resultat des Prozesses. Ebenso wie klar herauskam, daß in Kärnten eben doch nicht einem privaten Verein die Kompetenz zugesprochen wird, über ein Gerichtsverfahren entscheiden zu lassen, ob gewisse „heiße“ Themen wissenschaftlich bearbeitet werden dürfen oder nicht.

Ich denke, daß damit auch die Stimmen allmählich zum Schweigen kommen werden, die immer noch diffamierenden Ausritte gegen die Wissenschaftler der Universität glauben tätigen zu müssen.

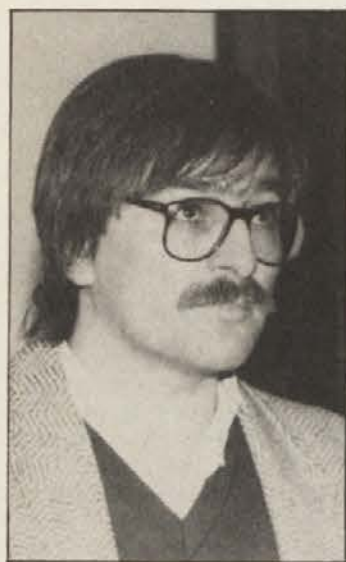
Die künftige Forschung wird sich folglich auch in Zukunft keinen Maulkorb umhängen lassen und vermutlich sogar verstärkt interdisziplinär an den Kärntner Themen arbeiten. Es sind einfach große Lücken im Bereich der politischen Bildungsarbeit und der aufklärenden Zeitgeschichtsschreibung zu füllen. Da sind wir auch weiterhin auf die verstärkte Mithilfe der Sozialwissenschaftler angewiesen, die aus der slowenischen Volksgruppe selbst kommen bzw. auch an anderen Universitäten diese Thematik bearbeiten.

Es ist ja inzwischen auch nicht zu übersehen, daß hier in Kärnten an der Universität bahnbrechende ethnopolitische Forschungen gemacht werden, die europaweit rezipiert werden. Schließlich bestätigen auch der Abschlußbericht der Arbeitsgruppe der Österreichischen Rektorenkonferenz und das jüngste Urteil des VGH zur zweisprachigen Schule in Klagenfurt/Celovec, die von mir im Buch analysierten Entwicklungen und zeigen, daß meine wissenschaftlichen Thesen in Übereinstimmung mit den gängigen Wissenschafts- und Rechtsnormen entwickelt wurden. Insofern ist es sehr erfreulich, daß mein Buch auch weiterhin erscheint und eine weit verbreitete 'Kärntner Pflichtlektüre' darstellt.“

Pred sodiščem: dr. Peter Gstettner, odvetnika dr. Gabriel Lansky in dr. Ludvik Druml (z leve) ter zastopnik Drave dr. Marjan Sturm (zadaj).

Silki: Mohar

Univ. ass. dr. Mirko Wakounig, Celovec

Feliks J. Bister, Dunaj

Ciril Zlobec, Ljubljana

Na celovski univerzi za izobraževalne vede so ob zaključku preteklega leta potekali 21. Koroški kulturni dnevi. V imenu prirediteljev, Slovenske prosvetne zveze, Krščanske kulturne zveze in Slovenskega inštituta za proučevanje prostora Alpe-Jadran jih je odprl dr. Vladimir Wakounig, ki je z zadovoljstvom ugotovil precejšnjo odzivnost občinstva in izrekel zahvalo organizatorjem te tradicionalne medpraznične kulturno-znanstvene prireditve.

Wakounig je ob tej priložnosti dejal, da so si Koroški kulturni dnevi s svojimi aktualnimi temami na političnem, kulturno-izobraževalnem in družbenopolitičnem področju pridobili status foruma, ki je edinstven in ki je lahko vzor tudi podobnim mednarodnim znanstvenim srečanjem in posvetovanjem, in dalje menil, da lahko trdimo, da so iniciatorji Koroških kulturnih dnevov pred več kot dvajsetimi leti imeli vizijo, ki je bila usmerjena v bodočnost. Zato se je posebej zahvalil znanstvenikom ljubljanske univerze, ki so bili glavni pobudniki.

21. Koroški kulturni dnevi koroških Slovencev

Vprašanje avstrijske nacije ter slovenske samobitnosti

Poročajo: IVAN LUKAN, ANDREJ KOKOT, ANDREJ MOHAR

ki bi koristile kvečjemu sanjačem, sicer pa ne samo ogrozale sožitje in mir v tem geopolitičnem slej ko prej nevrvalgičnem kotu Evrope, temveč tudi zavirale potrebno zorenje Slovencev v sodobno nacijo brez kompleksov in iluzij v neizogibnem soočenju z resnico in stvarnostjo.

Ta Bistrova ugotovitev pa je bila tudi iztočnica za nastop Cirila Zlobca, ki je kot slovenski pesnik in pisatelj (sicer pa tudi politik), posredoval svoje misli, združene v naslovu Nacionalna samobitnost Slovencev in vprašanje slovenskega naroda v večnacionalnem prostoru. Zlobec je, po uvodnih razmišljanjih o obliki samospraševanja, ki je ujeto med dve skrajnosti postal konkreten: „Slovenci smo v svoji republiki, ki je in ni nacionalna država v večnacionalni državi, bolj varni in suvereni ali pa nas preveva vtis, da smo v svoji suverenosti okrnjeni in se zato čutimo nanj varne prav v smislu svojih ambicij po narodni samobitnosti. Naš občutek o tem niha, pred leti je bil bolj trden

kot danes, vendar – ali prav zato? – se pred leti nismo niti približno toliko in tako usodno spraševali o svoji samobitnosti, jo skušali utemeljiti in utemeljevati. Razlogov za današnji nemir in negotovost je veliko. Ostanimo pri najbolj razvidnih: dokler je živel Tito in je bila v Jugoslaviji, po ustavi in v praksi, edina realna sila državna partija, so bili tudi mednacionalni odnosi bolj stabilni, bili so vodeni, nadzorovani in obvladovani. V času, zdaj že skoraj desetletju, po smrti te središčne osebnosti povojne Jugoslavije se je vse spremenilo: zveza komunistov je vse manj državna partija, prostovoljno ali na osnovi trezne presoje (Slovenija) ali pod pritiskom razmer (v drugih republikah, še najmanj v Srbiji) se vrača v okvire klasične politične stranke, večji vpliv, kjer ga še zmore imeti, realizira prek narodnih čustev. Zato domala vsi konflikti potekajo na ravni mednacionalnih odnosov, ki so resnično slabi in postajajo vse slabši.“

Zlobec je potem še dejal, da v tem kritičnem obdobju pisatelji opravljajo važno vlogo, saj posredno in neposredno opozarjajo na napake, ki jih delajo politiki, a rešilno bil vidi v tem, da bodo politiki poleg svoje priznavali in upoštevali resnico drugega, zlasti kadar gre za vprašanje nacije.

O Slovencih pa je končno menil: „Smo narod z dovolj notranje energije in volje za lastno življenje v svobodni povezavi z drugimi. Tako znotraj Jugoslavije kot širše... Slovenstvo, današnje in jutrišnje, je stopilo v odprt prostor in samo v njem se bo poslej lahko potrjevalo in osmišljevalo. Pot je nakazana. Vse drugo pa je odvisno od nas. Od vsakega izmed nas. To je naša samobitnost... Knjiga našega življenja še ni izpisana do kraja, temeljito pa že spreminjamo slog, v katerem se zapisujemo vanjo.“

Knjige obraza našega naroda pa so bile obiskovalcem KKD na voljo na knjižni polici, kamor jih je položila Založba Drava.

Pogled v publiko, ki tudi tokrat prireditev ni obiskala v zaželenem številu.

slika: A. Kokot

GLOSA

Je univerza pravi kraj za koroške kulturne dneve?

Slab obisk, posebno prvega dneva Koroških kulturnih dnevov, je pri številnih opazovalcih ponovno aktualiziral vprašanje, ali je celovška univerza pravo mesto za izvedbo te znanstveno-kulturne prireditve. Večina je mnenja, da bi bilo boljše, da se ta tradicionalna prireditev spet vrne v center mesta, saj s tem ne bi bil rešen le problem prevoza, marveč bi to verjetno tudi pozitivno vplivalo na sodelovanje med udeleženci prireditve.

Kritične pripombe pa ni slišati le na račun kraja, temveč tudi glede datuma Koroških kulturnih dnevov. Že bežna analiza dokazuje, da prireditve v času med božičem in novim letom pritegne premalo ljudi, tako iz nemške kot tudi slovenske govorečega tabora na Koroškem. Dejstvo je namreč, da na prireditvah skoraj ni videti študentov celovške univerze, ne dvojezičnih učiteljev, ne dijakov višje stopnje slovenske gimnazije in tudi delež profesorjev te osrednje slovenske izobraževalne ustanove je premajhen.

Organizatorji bodo iz teh razlogov storili dobro, če bodo resno razmislili tako o kraju kot tudi o času naslednjih Koroških kulturnih dnevov, kajti nadaljnega upadanja obiska kljub temam, ki kažejo v bodočnost, si nikakor ne moremo privoščiti.

-kan

Slovenski vestnik
2x tedensko

Po pozdravnih besedah predstavnika Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Kluba koroških Slovencev v Ljubljani dr. Boga Grafenauerja in rektorja ljubljanske univerze dr. Borisa Sketa je vodenje KKD prevzel dr. Janko Zerzer in dal besedo prvemu predavatelju Feliksu Bistru z Dunaja, ki je obravnaval temo Avstrijska nacija in slovenska narodnost – antagonizem ali vzajemnost? Referent se je lotil zelo aktualnega vprašanja, zlasti tega o avstrijski naciji, ki vedno znova povzroča hude polemike med tistimi, ki imajo Avstrijce za Nemce in onimi, ki v prebivalstvu Avstrije vidijo razvoj nacije z bistveno razliko od nemške. Bister je nanizal vrsto citatov znanstvenikov, ki utemeljujejo upravičenost avstrijske nacije. Menil je, da ima Avstrijska nacija prej porodne krče kot predporodne težave zaradi svoje mladosti, ker je pravi dojenček med srednje-evropskiminarodi. Hkrati naj bi jo razumeli kot mešanico med politično-teritorialnim pojmom nacije, ki temelji na samostojni državni enoti in subjektivni zavesti posameznih državljanov, ter drugim, pretežno na objektivni merila sklicujočim se modelom: na skupni jezik, skupno pokolenje in kulturo.

Pri tem se je oprl na zahodnonemškega zgodovinarja Hansa Rotha – Felsa, ki ne izključuje možnosti obeh oblik, ko pride med njima do določene sprave, kot v švicarskem primeru, kjer politična nacija združuje štiri kulturne nacije. Tako bi po švicarskem vzoru avstrijske narodne skupine vključno z večinskim narodom lahko tvorile slične kulturne enote, vendar se, kot meni avstrijski zgodovinar Görlich, pri takih razmišljanjih ne bi smeli ozirati na številčno razmerje.

O vprašanju obstoja slovenske nacije ni dvoma. Ta se je formirala že zdavnaj, vprašanje je le o njenem nadaljnjem obstoju, ko jo je usoda razdelila na življenje v različnih političnih sistemih, pa tudi v matični Sloveniji oz. novi Jugoslaviji to vprašanje ni bilo zadovoljivo rešeno. Tudi v trenutni fazi sporov pa bi misel na samostojno Slovenijo lahko sprožila vseslovenske nacionalistične tendence,

Dr. Georg Auernheimer, ZRN

Dr. Ernst Bruckmüller, Dunaj

Umik v „nacionalni geto“ ne bo ustavil procesa asimilacije!

„Umik od kulture sosedov in zapiranje v svoj lastni kulturni in narodnostni krog ne bo preprečil asimilacije manjšine, odločilni za številčno nazadovanje manjšin so izvenkulturni pojavi.“ To svarilo pred „defenzivnim nacionalizmom“, ki se tu in tam že pojavlja tudi med koroškimi Slovenci, je izrekel zahodnonemški znanstvenik dr. Georg Auernheimer v okviru 21. Koroških kulturnih dni, ko je predaval o temi „Ogrožanje identitete v mešanih kulturah“.

Auernheimer je v svojem referatu in potem v diskusiji namreč poudaril, da ogrožanje narodne identitete ne izvira iz mešanih kultur oz. kulture naroda sosedov, temveč da so socialni, gospodarski in drugi izvenkulturni pojavi pomembnejši za ohranitev ali izgubo narodne identitete.

Veliko je odvisno od manjšine same, ki se nikakor ne sme zapreti vase, marveč odpreti drugim kulturam, postati bikulturna, ter znotraj skupnosti ustvariti vitalnost, ki ji omogoča sovplivati na celoten razvoj na ozemlju kjer živi skupaj z drugimi kulturami in narodi.

Slovenec na Koroškem je Auernheimer priporočil, naj obudijo svoj „zgodovinski spomin“, naj uporabljajo in razvijajo svojo materinščino v smer sodobnega jezika, naj ofenzivno nastopajo proti vladajočemu nemškemu nacionalizmu, naj predvsem mlajša generacija Slovencev razvija perspektivni koncept na kulturni, izobraževalni in gospodarski ravni ter naj si obstoječe slovenske organizacijske strukture zastavijo vprašanje, ali s svojimi strukturami še odgovarjajo zahtevam današnjega časa. Po mnenju Auernheimerja je namreč identiteta posameznika in skupnosti v odločilni meri odvisna od pomoči, ki jim jo nudijo posamezne skupine in organizacije.

Dr. Ernst Bruckmüller se

je v okviru prireditve na celovski univerzi lotil teme „Avstrijska nacija in vprašanja njenega multietničnega značaja“. Dejal je, da mu je pojem „multietnična avstrijska identiteta“, sicer simpatičen, da pa je treba poudariti, da takšna identiteta v Avstriji ni prevladujoča. To pa zaradi dejstva, ker bi nemškogovoreča večina morala v tako multietnično nacionalno občutje vključevati tudi jezikovne manjšine, te pa bi morale izpovedati svojo pripadnost k avstrijski naciji. „Nisem prepričan, ali je oboje tudi obstoječe dejstvo“ je dejal Bruckmüller.

Predavatelj je v svojem referatu poslušalce seznanil z rezultati najnovejše ankete, kako se Avstrijci čutijo v „nacionalnem“ pogledu sami. Po tej anketi se okrog 10 odstotkov Avstrijcev opredeljuje za „nemško“, 87 odstotkov pa se počuti „Avstrijce“. Pri tem je zanimivo, da se nadpovprečno „avstrijsko“ počutijo Dunajčani, Nižje- in Zgornjeavstrijci in Tirolci, podpovprečno pa med drugim Korošci. 74 odstotkov avstrijskega prebivalstva soglaša z definicijo nacije, ki sloni na priznavanju prebivalcev k državi, v kateri živijo, neglede na jezik, 21 odstotkov pa hoče imeti nacijo definirano kot jezikovno skupnost. Na Koroškem je delež za „nacijo kot jezikovno skupnost“ nad avstrijskim povprečjem in sicer 27 odstotkov.

Zanimivi so tudi rezultati ankete, ki so jo izvedli v vzhodni Avstriji meseca decembra 1989, in v kateri so povpraševali po simpatijah do sosednjih narodov. Najboljše so odrezali Madžari (91%) pred Vzhodnimi Nemci in Rusi (!), najslabše pa Poljaki (62%) in Slovenci (58%). Optimistično je edino, da se odklonitev slovenskih narodov občutno zmanjšuje z zmanjšanjem starosti in zvišanjem izobraženosti anketiranih.

Uradna odpoved teoriji o Vindišarjih: „mrtva mačka“

„Teorija o Vindišarjih je mrtva, govorili smo o mrtvi mački“, je dejal vodja in prvi uradnik koroške deželne vlade dv. sv. dr. Ralf Unkart, ki je – skupaj z ljubljanskim univerzitetnim profesorjem dr. Vladimirjem Klemenčičem – imel prvo predavanje drugega dne Koroških kulturnih dni v sklopu „Vindišarska teorija in ljudsko štetje leta 1991“ oz. „Statistična kategorija „Windisch“ za občevalni jezik na Koroškem ob uradnih avstrijskih popisih prebivalstva.“

Unkart je poleg te presenetljivo jasne izjave tudi dejal, da „Windisch“ ni neki mešani jezik, temveč da gre pri tem za „slovensko narečje z nekaterimi izposojankami iz nemščine“. Zavrnil je tudi teorijo, po kateri naj bi bili Vindišarji nekakšen vmesni narod na Koroškem, saj je zanikal obstoj etnične skupine Vindišarjev in s tem v zvezi celo posredno kritiziral Martina Wutteja, ki je leta 1927 zapisal, da ni Slovenca na Koroškem, v katerega žilah ne bi tekla nemška kri. „Jaz pa danes trdim, da ni nemško govorečega Korošca, v katerega žilah ne bi tekla tudi slovenska kri“, je rekel Unkart. Dodal je še, da brez Slovencev Koroška ne bi bila takšna, kakršna je v svoji raznolikosti, kar izvira tudi iz slovanskih korenin Korošcev.

Da bo „vindišarska teorija“ klub sedanji uradni ugotovitvi, da je mrtva, še naprej

instrument pritiska in predmet igre s številkami v škodo slovenski narodnostni skupnosti, je Unkart dal slutiti s svojim stališčem, ko je zavrnil v diskusiji postavljeno zahtevo, naj pri štetju prebivalstva leta 1991 v Avstriji ne bi več spraševali po občevalnem jeziku. „Jaz sem za povpraševanje, saj je skoraj po vsem svetu tako“, je dejal in pri tem poudaril, da število pripadnikov slovenske manjšine ni odločilno za manjšinske pravice. „Edina izjema so dvojezični krajevni napisi, pri čemer je odstotek za uveljavitev te pravice previsok“. Ob koncu diskusije se je zavzel za „posebno podporo manjšini tam, kjer je že zelo šibka“, a samo nekaj ur po tej izjavi je svoje stališče spremenil, ko je navzlic razsodbi ustavnega sodišča v zvezi z manjšinskim šolstvom podprl Haiderjevo zahtevo po preučitvi avtohtonega naseljenega ozemlja koroških Slovencev.

Univ. doc. dr. Ralf Unkart, Celovec

Univ. prof. Vladimir Klemenčič, Ljubljana

Univ. prof. dr. Vladimir Klemenčič je v svojem predavanju nazorno predstavil način in cilje popisov prebivalstva v Avstriji od nacističnega podpisa leta 1939 preko uradnih popisov 1951, 1961, 1971, 1981 do „popisa posebne vrste“ leta 1976. Dejal je, da vsa štetja dokazujejo, da na nacionalno mešanem ozemlju ni zavladalo vzdušje, ki bi s popisi prebivalstva prineslo objektivni prikaz števila Slovencev na dvojezičnem ozemlju in tudi na ostalem Koroškem, kar je v svojem referatu – glede številčne moči manjšine – priznal tudi dr. Unkart!

Klemenčič je na primeru avstrijskih uradnih popisov tudi dokazal, kakšno zmedo lahko povzroči uvedba popisne statistične kategorije občevalnega ali materinskega jezika „Windisch“, ki vsebinsko ni utemeljena in ki je zlasti še s členitvijo na kar 5 kategorij, ki so povezane z „Windisch“, ustvarila pravo statistično zmedo in privedla do negativnih političnih posledic za slovensko narodnostno skupnost na Koroškem.

Klemenčič je – kot dr. Teodor Domej, dr. Reginald Vospernik, dr. Mirko Wakounig, Franc Rutar in drugi diskutanti – postavil vprašanje po opustitvi rubrike „občevalni jezik“, ker je tako povpraševanje predvsem pri narodnostnih manjšinah po vsej Evropi privedlo do močnega nerazpoloženja. Dr. Vospernik je s tem v zvezi opozoril na Dansko in Zvezno republiko Nemčijo, kjer pri popisih prebivalstva ne sprašujejo več po jeziku.

Univ. doc. dr. Erik Prunč je povpraševanje po jeziku in na Koroškem posebno še po „Vindišarjih“ ocenil za negativno koncepcijo, s katero se ne more identificirati noben kulturni človek, občinski mandatir Mirko Kert pa je dejal, da se hoče Avstrija v mednarodni javnosti predstavljati kot kulturna država, hkrati pa vodi politiko, ki povzroča „dramatično izginjanje Slovencev.“

I.L.

O umetnosti V. Omana

Če bi šlo za vprašanje o umetniku leta 1989, bi – vsaj kar zadeva Koroško – takoj rekli, da bi to lahko bil Valentin Oman. To velja za Omana kot likovnega umetnika (ki sodi v sam vrh evropske upodabljalne umetnosti) kot za odločnega nasprotnika Haiderjeve politike, ki zaradi nenaklonjenosti umetnikom in zagovarjanja krogov nemške nacionalne miselnosti zbuja močno zaskrbljenost. To je bil tudi povod, da se je Oman odločil, da na Koroškem ne bo razstavljal, dokler se Haider in njegovi vodilni funkcionarji ne bodo distan-

cirali od oporečnega članka v svobodnjaškem „Grenzland-jahrbuch“.

Valentin Oman je bil kot umetnik tudi v središču pozornosti kulturnega sporeda 21. Koroških kulturnih dnevov, ko je o njem govoril član kolegija ljubljanske filozofske fakultete prof. dr. Nace Šumi. Ta je orisal njegovo umetniško pot in na osnovi številnih diapozitivov podkrepil Omanove dosežke in uveljavitev v evropski kulturni javnosti, zlasti z ustvarjanjem monumentalnih fresk in kreiranjem cerkvenih prostorov.

Prof. dr. Nace Šumi je s številnimi diapozitivi predstavil akademskega slikarja Valentina Omana

Slovenski masohizem je pri nekaterih dejansko edinstven: četudi smo jih skozi sedem desetletij za vsaki 10. oktober dobili po riti in po glavi – „die Geschichte hat noch keinen Schlusstrich gezogen!“ – se vsako leto in zlasti vsako novo zaokroženo desetletje spet začnemo prilizovati, češ, kako radi bi

KOMENTAR

dr. FRANCIJA ZWITTRA

SPRAVA S STRUPENIM VINOM?

sopraznovali ali vsaj soprijemali plebiscitne slovesnosti, če bi se njihova oblika vsaj nekoliko spremenila: to smo leta 1970 obljubljali Hansu Simi, leta 1980 Leopoldu Wagnerju in letos se nekateri z istimi besedami prilizujejo Jörgu Haiderju; malo manj kljukastih križev na rjavih gvanth, malo tišja parola „Ho-ruck – übern'n Loibl z'ruck“ in morda kot višek slovenskih sanj en sam slovenski stavek iz ust deželne glavarja, da nam odpusti – hajsja, pa bi zapeli o lepi naši domovini, kjer nam je zibka tekla, in bi takoj skupaj stopili Podjuna, Zilja, gornji Rož. Namesto kresov bi se priporočal laserjev žarek od Gospe svete tja do Komelja – in perfektna bi bila „nova oblika“ desetooktobrskih slovesnosti, ki bi nam končno omogočala častno sopraznovanje, sooblikovanje ali soprirejane, kakor bi temu pač rekli.

Vendar, nobena oblika ne more spremeniti vsebine desetooktobrskih praznovanj, ki nujno nadaljujejo agresivno protislovensko in nemškonacionalno miselnost.

In tudi če bi Haider in Smolle ponovila zlagano pobratenje na celovškem kardinalskem trgu, kakor

nam to priča legenda o pobratimljenju med nemškim kmetom Wieserjem ter vindišarskim kmetom Lučovnikom, ki sta skupaj popila kelih vina v dokaz sprave: za Slovence in za Slovence bi bil tak kelih vina letos prav tako zastrupljen kot je to bil sedemdesetimi leti.

Spet preti okrogla obletnica 10. oktobra in nekaterim koroškim slovenskim politikom se tresejo hlače, kaj z njo početi. Sicer v zadnjih sedmih desetletjih nikoli niso prišli v zadrego, da bi bili pozvani sooblikovati ali vsaj soobhajati ritualne nemškonacionalne orgije, ki se pošastno pojavljajo ob teh obletnicah po koroških ulicah, ker njihova udeležba s strani naroda soseda enostavno ni bila zaželena; naučili pa se iz teh lekcij doslej očitno niso veliko.

Ne „politično“, kaj šele „znanstveno“, temveč izključno „pragmatično“ gleda n. pr. predsednik NSKS na priprave na letošnji 10. oktober in izraža svojo pripravljenost za sooblikovanje plebiscitnih praznov oz. – kakor se je po silni poteka večurne diskusije ob kulturnih dnevih popravljaj – plebiscitnih prireditev.

Drava, obsega štiri knjige in kaseto. Zbirka je vsebinsko pestra in zanimiva, stane samo 350 šilinov, kupiti pa jo je mogoče pri krajevnih društvih in obeh slovenskih knjigar-nah v Celovcu.

Knjižni dar SPZ za 1990

Knjižni dar Slovenske prosvetne zveze za leto 1990 je že v prodaji. Zbirka, ki je izšla v Založbi

SLOVENSKI VESTNIK

Nadstrankarski časopis koroških Slovencev

Uredništvo/Redaktion: Tarviser Straße 16, 9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija, Telefon 0463/514300-30 do 34, telex 422086 ZSO, telefaks 0463/51430071.

Usmerjenost lista/Blattlinie: seštevek mnenj izdajatelja in urednikov s posebnim poudarkom na narodnopolitičnem interesu.

Glavni urednik/Chefredakteur: Ivan P. Lukan

Uredniki: Andrej Kokot, Andrej Mohar.

Izdajatelj in založnik/Herausgeber und Verleger: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, Tarviser Straße 16, 9020 Celovec/Klagenfurt, telefon 0463/514300, telex 422086 ZSO, telefaks 0463/51430071.

Tisk/Druck: Založniška in tiskarska družba z o.j. Drava, Tarviser Straße 16, 9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija, telefon 0463/50566, telex 422086 ZSO, telefaks 0463/51430071.

Oglaš/Anzeigen: Tarviser Straße 16, 9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija, telefon 0463/514300-30 do 34 in 40, telex 422086 ZSO, telefaks 0463/51430071.

Zastopstvo za Jugoslavijo: ADIT-DZS, Glonarjeva 8, 61000 Ljubljana, Slovenija, telefon 061/329761, telefaks 061/311123.

Na podiju: dr. Grilc, dr. Zerzer, vodja diskusije dr. Messner, dr. Malle in dr. Sturm (z leve).

K proslavam 10. oktobra je potrebna alternativa

Ni pričakovati, da se bodo letošnje jubilejne proslave za 10. oktober ter v zvezi s tem načrtovane kulturne in politične akcije koroške deželne vlade ter neuradnih skupin po svoji vsebinski izpovedi razlikovale od dosedanjih tovrstnih praznov. Vemo, da so jih iz leta v leto, še posebej pa ob vsaki okrogli obletnici v bistvu prirejali predvsem zato, da bi praznovali tradicijo zmage nad upravičeno željo Slovencev po organiziranosti v lastni državi in da bi še naprej podpihovali asimilacijo. Prav zato je bilo zelo pomembno, da so na kulturnih dneh obravnavali tudi vprašanje zadržanja koroških Slovencev v tem letu.

To vprašanje je bilo še posebej zanimivo, saj je bilo vsem izkušnjam nakljub iz vrst Narodnega sveta slišati, da so celo pripravljeni sodelovati. Na podijski diskusiji ob zaključku letošnjih kulturnih dni je predsednik NSKS dr. Matevž Grilc to pripravljenost tudi ponovil in dejal, da „bi bilo k sodelovanju prepoceni principialno reči „ne“, toda treba se bo zediniti o vsebini praznovanja.“ V ostalem pa je Grilc le obžaloval, da NSKS še ni prejel vabila za sodelovanje ter da tako tudi še ni mogel poseči v vsebinsko razpravo. Želel pa bi si „v bodočnost usmerjeno prireditev v smislu sodelovanja v prostoru Alpe-Jadran in zmanjševanja mej med državami.“

Bolj realistično je položaj ocenil predsednik Krščanske kulturne zveze dr. Janko Zerzer, ki je ugotovil, da „če so že sedaj znani stroški, je znan

tudi spored. Torej nas spet niso vključili v priprave. Sploh pa je anahronizem, da večji ne more biti, da na teh praznovah vedno znova praznujemo zmago nad slovenstvom. Zato si tudi ne morem predstavljati, da bi kaka slovenska skupina pri njej (z veseljem) sodelovala.“ Janko Zerzer je kot alternativo predlagal kako večjo mladinsko manifestacijo ali pa skupne prireditve na podeželju po zgledu prireditev „Dobro večer, sosed“ ob avstrijskem nacionalnem prazniku.

Tajnik ZSO dr. Marjan Sturm je plemiko začel že pri vsoti, ki jo je deželna vlada namenila za letošnji 10. oktobrsko proslavo: „10 milijonov za en dan, to je vsota, ki naj bi jo Slovenci prejeli za eno celo leto.“ Ob primerih dosedanjih 10. oktobrskih praznov pa je Sturm zaključil, da služijo zgolj protislovenski pro-

pagandi, da bi jih zato bilo treba v bistvu ukiniti, namesto njih pa naj bi temeljito ocenili zadnjih 70 let, se pravi, da naj bi oba naroda skupno obdelala vprašanja nemškega nacionalizma, fašizma, antifašističnega odpora...

Sturmova misli je nadaljeval tajnik Slovenske prosvetne zveze dr. Janko Malle, ki je zahteval, da „10. oktober prikažemo takšen, kakršen je bil, zato pa ga je treba obdelati iz demokratičnega vidika!“ Malle je nanizal vrsto konkretnih predlogov, ki se deloma nanašajo tudi na Slovence same: „Ustvariti si moramo podobo o lastni zgodovini, skupaj z nemško govorečimi demokrati se moramo lotiti obravnave tega dela zgodovine, izsledke teh analiz pa podkrepiti tudi z drugimi pomembnimi datumi (npr. 26. oktober, 8. maj,...), predvsem pa je treba tudi uradno koroško zgodovinsko sje, popačeno informiranje javnosti pa tudi skaljeno podobo v raznih učbenikih očistiti zlonamernih tendenc.“

Tudi iz publike je bilo slišati zahteve, da je treba proti uradnim 10. oktoberskim „proslavam“ razviti alternativo, ki bo temeljila na toleranci, sožitju, interetničnosti in ki bo zavračala nacionalizem. Skoraj soglasen je bil poziv diskutantov, da Slovinci na praznovanju s protislovenskim značajem nimamo kaj iskati.

Pot pri ustvarjanju take alternative bo zagotovo težavna, potrebnih bo še mnogo razprav, toda diskusija na kulturnih dnevih je že pomenila začetek. In – tako upamo – vsaj nekaterim tudi dovolj močan signal, da narodna skupnost ni pripravljena podpreti takih demagogov, ki bi že letos radi oblekli rjavi gvanth in skupno z našimi sovražniki po celovških ulicah praznovali „zmago“ nad samim seboj...

Tudi diskutanti so razpravljali o tem, ali imamo 10. oktobra Slovenci kaj praznovati.

Sliki: Mohar

ZDENKA VARGA-NOVLJAN

Zakon o podjetjih, sprejet lanskega decembra, in zakon o tujih vlaganjih sta na področju gospodarske dejavnosti v Jugoslaviji uvedla največje in tudi najrevolucionarnejše spremembe, saj tako domačinu kot tujcu omogočata, da na osnovi kapitala ustanovi lastno podjetje. Tujec ima dve možnosti, bodisi da v celoti vloži lasten kapital, se pravi 100%, ali vlaga skupaj z domačim partnerjem, naj si bo to fizična ali pravna oseba, družbeno podjetje, zadruga itd. in ustanovi tako imenovano mešano podjetje. Na novo ustanovljenih podjetij z omejeno odgovornostjo (jamstvom), je bilo letos v Sloveniji že približno 500, prav toliko pa jih še čaka na vpis v sodni register.

Za pojasnitev novih možnosti na gospodarskem področju v Jugoslaviji objavljamo pogovor z ljubljanskim strokovnjakom mag. Jankom Arahom.

Kako ustanoviti podjetje v Jugoslaviji?

SV: Kakšni so torej pogoji za ustanovitev podjetja?

Arah: Potrebno je skleniti pogodbo o ustanovitvi družbe n. pr. z omejeno odgovornostjo. Če je ustanovitelj en sam, potem predloži akt o ustanovitvi podjetja. To je naprednejša ureditev kot v Avstriji, kjer sta za ustanovitev družbe potrebna vsaj dva člana. Pri nas smo povzeli nemško ureditev, ki omogoča enemu samemu, da ustanovi podjetje. Na osnovi pogodbe se izvede postopek zagotovitve minimalnega kapitala, ki je pri nas 20 milijonov dinarjev (še vedno!). Sredstva je treba položiti na začasni žiro račun pri Službi družbenega knjigovodstva (SDK). Namesto denarja se lahko vloži tudi oprema, stroji, patenti, licence itd. Nato je potrebno z banko skleniti ustrezno pogodbo in vse skupaj vpisati v sodni register.

SV: Koliko časa traja celoten postopek?

Arah: Če gre za domačina, lahko traja samo nekaj dni. Za tujca pa je postopek malo daljši, ker je predvideno, da mora dati soglasje zvezni sekretariat za ekonomske odnose s tujino v Beogradu. Že ta papirnata pošta traja 2 do 3 tedne, celoten postopek pa mesec do dva.

SV: Do sedaj je bilo ustanovljenih 500 zasebnih podjetij. Koliko od teh je tujih?

Arah: Natančnih podatkov nimamo, ocenjujem pa, da lahko govorimo o dobrem odstotku, medtem ko je mešanih podjetij približno 20%.

SV: Zakaj je več mešanih podjetij?

Arah: Zaradi različnega postopka. Če kapital vlaga samo tujec, se pravi 100%, mora dobiti soglasje iz Beograda, če pa vlaga skupaj z domačim partnerjem, potem je dovolj samo mnenje. V Beogradu so se doslej držali roka 45 dni, od sedaj dalje pa

bo ta rok 30 dni. Če mnenje ni dano v roku, velja molk za pozitivno mnenje in omogoča vpis v sodni register. Zaplete pa se, ko tujec vlaga opremo. Če jo namreč vlaga za obdobje daljše od 5 let, če se obveže, da bo več kot 45% proizvodov ali storitev na konvertibilno tržišče in če je vložil vsaj 20% od skupne investicije, je oproščen plačila carine. Vendar je za oprostitve potrebna še odločba zveznega sekretariata. Molke organa tujcu v tem primeru ne pomaga, ker mu je potrebna dejanska odločba. Številni tujci, med njimi Nemci, Italijani pa tudi Avstrijci, so prijetno presenečeni, da se Jugoslavija tudi de facto in ne samo v besedah odpira podjetniškemu načinu gospodarjenja.

SV: Omenili ste Avstrijce. Ali gre za obratni „boom“ kot ga poznamo na relaciji Slovenija – Koroška?

Arah: Kapital ne pozna meja, gre tja, kjer si obeta večji dobiček. Mi smo bili za zasebno iniciativo 40 let hermetično zaprti, zato ni čudno, če so naši sposobneži začeli uhajati v tujino in to tja, kjer je bilo najbližje. Prav tako pa tudi Avstrijci, ki živijo ob meji, vidijo možnost, da ustanovijo podjetje. Poleg tega so številna tuja podjetja tujci samo kot pravne osebe, ker imajo sedež zunaj Jugoslavije. V resnici so to naši ljudje, zato je treba od teh tujcev določen odstotek odšteti. Gre pa tudi zato, da smo končno spoznali, da je lahko ena sama oseba nosilec več podjetij in da lahko kapital angažira doma in v tujini. V tej smeri se spreminja tudi zunanjetrgovinska zakonodaja. Zakon o opravljanju zunanjetrgovinskih poslov je svobodnejši, čeprav še ne tak, kot smo si ga želeli, saj ustanavljanje podjetij v tujini omejuje na določene postopke v Jugoslaviji.

SV: Firma mora zaenkrat vložiti zelo nizek kapital. Kakšna je pravno-finančna varnost potencialnega poslovnega partnerja?

Arah: Vrednost minimalnega kapitala se bo prav zaradi tega kmalu dvignila. Lanskega decembra je bil ta vreden 5000 DEM, letos samo še 500 DEM. Za pravno varnost ta znesek ne zadošča. Seveda pa gre za začetne korake in tipanje tujcev in domačinov, ali mislimo z novim sistemom resno. Kljub temu pa bo potrebno vzpostaviti sistem, ki bo zagotavljal pravno varnost. Tudi Avstrija in ZRN sta šli po enaki poti. Pred dvigom vrednosti minimalnega kapitala pa je treba spremeniti predvsem zakon o davkih občanov oz. fizičnih in pravnih oseb.

SV: In kako je dobiček obdavčen sedaj?

Arah: Nove lestvice še vedno nimamo. Za sedaj je to urejeno na osnovi zakona o združenem delu in do sedaj veljavnih zakonov, ki so dobiček obravnavali kot del ostanka pridobljenega dohodka. Sedanji sistem govori o 10% davku. Pripravlja se zakon, po katerem bo dobiček pojmovan tako kot v ZRN ali Avstriji. Kako visoko bo obdavčen, še ni znano, vendar verjetno ne višje kot sedaj, saj želi država stimulirati tuje vlagatelje tudi po ekonomski strani. To je na primer že storila z zakonom o carini.

SV: Kako je urejen prenos dobička iz Jugoslavije?

Arah: To omogoča zakon o tujih vlaganjih. Tujec lahko prosto razpolaga z dobičkom, ki ga ustvari, in ga v tuji valuti prenese v tujino. Po tem zakonu lahko odtuji tudi svoj delež, ki mu ostane na primer po likvidaciji podjetja.

SV: Kako je z zagotavljanjem deviz, ki so potrebne pri izvoznih poslih. So privatne firme v enakopravnem polo-

žaju z družbenimi?

Arah: Zakon izenačuje položaj vseh podjetij. V praksi pa so določene težave zaradi sistema razdeljevanja teh pravic (DPRP), ki temelji na letnih kontingentih. To onemogoča, da bi tudi med letom vsako zasebno podjetje te pravice in devize dobilo v željenih količinah. Izgleda, da bo novi devizni zakon to izboljšal.

SV: Med Jugoslavijo in Avstrijo ni dogovora o izognitvi dvojnemu obdavčenju?

Arah: Znano je, da dogovor ne obstaja. Dela se na tem, da bi dosegli sporazum, ljudje pa si znajo pomagati, da davka ne plačajo.

SV: Ali Jugoslavija že pozna kolektivne pogodbe o delu?

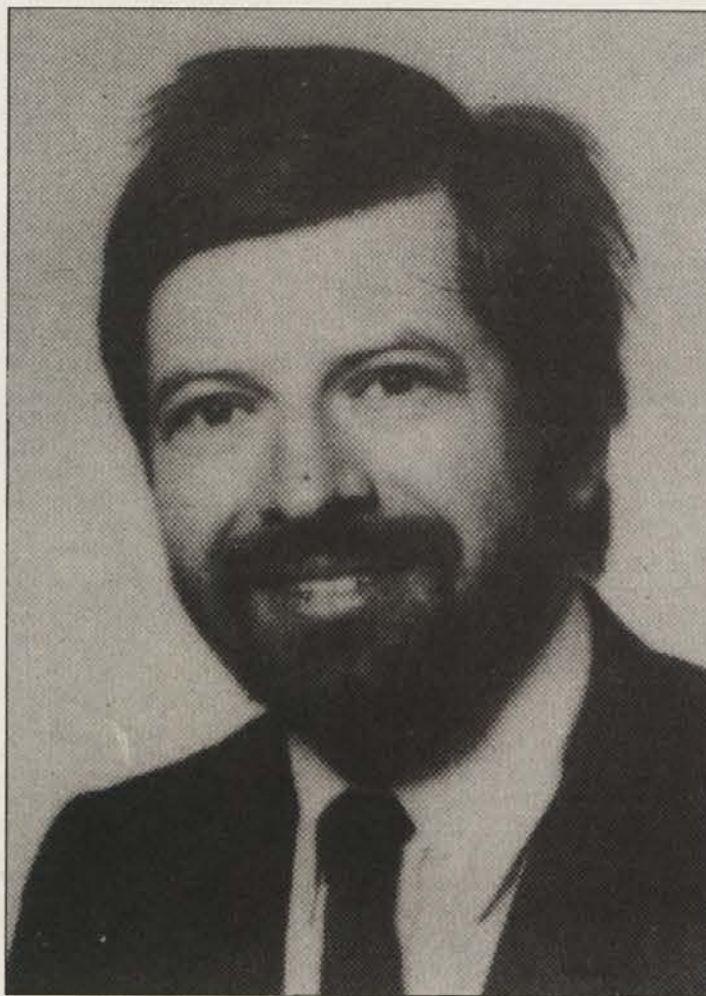
Arah: To je lomljenje ledu. Doslej smo v Jugoslaviji imeli samoupravljanje in tega še nekako ohranjamo v družbenem sektorju, čeprav smo po drugi strani z zakonom o delovno-pravnih razmerjih tudi v ta sektor vpeljali kolektivne pogodbe. To pomeni, da gremo v smeri uvajanja soudeležbe delavcev pri upravljanju, kar je razvidno iz določb, ki govorijo o zasebnih podjetjih in načinu upravljanja. Najvišji organ je skupščina, potem upravni odbor, direktor, nadzorni odbor. Delavski svet pa je v funkciji obratnega sveta (Betriebsrat). Kolektivne pogodbe se pripravljajo, vendar manjka še nekaj zakonov. Podobne bodo pogodbam v Italiji in Avstriji.

SV: Dolgo časa je veljalo pravilo, da je delavca skoraj nemogoče odpustiti.

Arah: Tudi pri zasebnih firmah po svetu delavca ni mogoče kar tako odpustiti, pa tudi pri nas v obrti to ni bilo mogoče. Potrebni so bili tehnični razlogi, pomanjkanje dela, presežek delovne sile itd. Ti vzroki so bili naštet v pogodbi med obrtnikom in

Janko Arah,

(slika levo), magister, se je rodil 21. 2. 1951 v Slovenj Gradcu. Na pravni fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1977, magister pravnih znanosti je postal 1983. leta. Strokovno se je izpopolnjeval v Leidnu (1976), Salzburgu (1982), v Amsterdamu (1985), Strasbourgu (1986) in v Clevelandu (1987). Po končanem študiju je delal v gospodarstvu, bil je sekretar Gospodarske zbornice Slovenije, sedaj pa je lastnik firme za gospodarsko svetovanje Arahconsulting. Je predsednik Društva pravnikov v gospodarstvu Ljubljana in predsednik nadzornega odbora Zveze društev pravnikov v gospodarstvu Slovenije, član uredniškega odbora revije Združeno delo in član izdajateljskega sveta časopisa Pravna praksa. Napisal je več samostojnih del. Naštetimo jih le nekaj: Popolnomska obrt (1985), Podjetništvo in obrt (1988), Podjetništvo in drobno gospodarstvo (1989), Družba z omejenim jamstvom po jugoslovanskem in avstrijskem pravu (dvojezično-1989).

delojemalcem. Mislim pa, da je prav, da iz vidika družbe kot take zagotavljamo delavcu neko varnost, tako kot jo ima ZRN, Amerika idr. Tudi pri nas bo delavec s sklenitvijo rednega delavnega razmerja to delo lahko opravljal varno. Seveda pa bo potrebno prenehati z zaščito, ki je veljala doslej, ko je bilo lenega ali malomarnega delavca težko izključiti. Sedaj gremo v najemni odnos, ki dopušča, da se poruši in pri tem razdre tudi delovno razmerje. Nekaj tega strahu bi bilo treba vnesti tudi v družbeni sektor. Če tega ne bomo storili, potem ne uvajamo tržnega gospodarstva v vseh segmentih. To namreč dopušča možnost, da so delavci tudi odpuščeni, seveda po predhodni zagotovitvi, da se to ne zgodi v škodo delavca.

SV: Kakšen je stečajni postopek?

Arah: Za sedaj velja sistem, ki je omogočal stečaj, le v praksi se skoraj ni uporabljal. Tudi na tem področju se pripravlja nova zakonodaja.

SV: Ali je tujcu oz. tuji firmi dovoljeno kupiti zemljišče?

Arah: Mislim, da smo našli dobro rešitev. Tujec, ki želi imeti nepremičnino, lahko to stori skozi svoje podjetje. Če ustanovi podjetje, je jugoslovanska pravna oseba. S sredstvi tujca lahko kupi zemljišče oseba, ki je de facto in de iura pravna oseba, v ozadju pa je dejanski lastnik tuja fizična oseba. Ob morebitni likvidaciji podjetja sicer nastane vprašanje, komu zemljišče pripada, vendar ob jasni in striktni razlagi norm ni dileme, da pripada tujcu. Vzporedno se pripravljata zakon, ki bi dovoljeval nakup nepremičnin tudi tujcem.

Datum	Kraj	PRIREDITVE	Prireditelj
Četrtek 4. 1. 20.00	Kulturna taberna Pri Joklnu v Celovcu	Odprije razstave ONKRAJ VIDNEGA – črno-bele fotografije Evgena Bavčarja, Pariz, Lokavec	Kulturno društvo Pri Joklnu
Petek 5. 1. 20.00	Dom sindikatov, Celovec	39. SLOVENSKI PLES igrata: Alpski kvintet s pevcerma Ivanko Kraševcem in Otom Pestnerjem in Trio „Drava“ iz Borovelj z Emilom Krištofom in Markom Lacknerjem.	SPZ
Sobota 6. 1. 14.30	Kulturni dom v Dobri vasi	Igra „LAŽNIVEC“ – Nastopajo: igralska skupina SPD „Srce“, režiserka Sonja Sturm, mentor Zdravko Zupančič	SPD „Srce“ Dobri vasi
Nedelja 7. 1. 14.30	Kulturni dom v Šentprimozu	NOVOLETNI KONCERT – Sodelujejo: MePZ „Danica“, Mladinski zbor „Danica“, Radiški fantje in Tamburaši iz Šentjanža	SPD „Danica“
Sobota 13. 1. 19.30	Pri Tišlerju v Šentjanžu	NOVOLETNI KONCERT – Sodelujejo: MoPZ SPD „Kočna“, Gabriel Lipuš in Günter Lenart ter Šentjanški tamburaši	SPD Šentjanž
Sobota 13. 1. 20.00	Pri Šoštarju v Globasnici	PODJUNSKI PLES – igra: znani ansambel „Don Juan“	SKD Globasnica
Sobota 13. 1. 20.00	Kulturni dom na Radišah	14. RADIŠKI PLES – igra: ansambel ZMEDA iz Šentprimozja	SPD Radiše

RAZSTAVE

Dunaj

– **Delovna skupnost Oman-Wiplinger** – Rasumofskygasse 22, Musilova hiša – Valentin Oman, slike iz cikla Plešivec, Pariškega in Primorskega rekviema in iz novega cikla Dunajski mrtvaški ples.

Celovec

– **Deželna galerija** – Hans Staudacher, slike – razstava je odprta do 28. 1. – **Galerija v avli celovške univerze** – grafična dela Giuseppeja Ziganiasa – razstava je odprta do 19. 1. – **Galerija v knjigarni Mohorjevo** – razstava slik, grafik in kipov dijakov Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu.

– **Galerija Tinje** – razstava slik Bojana Brezočnika, do 13. 1.

Kot predstavnik jubilejnega društva je nastopil Podhumški kvartet.

10. obletnica obstoja KD „P. Markovič“ v Rožeku

Med društvi, ki so jih ustanovili po koncu druge svetovne vojne, je bilo tudi Slovensko prosvetno društvo „Peter Markovič“ v Rožeku. Žal pa je delovanje tega društva po nekaj letih zamrlo. Pred desetimi leti pa je v Rožeku postal aktiven mladi rod, ki je na pobudo kulturnika in vnetega planinca Jozija Miklavčiča društvo ponovno ustanovil oz. obnovil njegovo delovanje.

Na Štefanovo minulega leta je KD „P. Markovič“ v kulturnem domu v Ledincih priredilo proslavo svojega desetletnega obstoja. Številne goste od blizu in daleč je s pesmijo najprej pozdravil domači Podhumški kvartet, potem pa še predsednica društva Gerti Schuster. Dobrodošlico je izrekla tudi sodelujočim zborom in ansamblom, MePZ „Rož“ iz Šentjake in MoPZ društva „Jepa-Baško jezero“ iz Loč, k sodelovanju pa so povabili tudi folklorno skupino Volkstanzgruppe iz Rožeka, kvartet Smrtnikovih fantov,

Predsednica G. Schuster

tudi Smrtnikovi fantje, folklor iz Rožeka in ansambel družine Lipuš, ki so tvorili težišče programa.

Med posameznimi pevskimi in plesnimi točkami je predsednica Gerti Schuster v prijetnem rožanskem narečju (s pomočjo diapozitivov Aleksa Schusterja) prikazala delo jubilejnega društva ter predstavila delo Petra Markoviča, rojaka iz Rožeka in prvega slovenskega akademskega slikarja na Koroškem, po katerem društvo nosi svoje ime. Spregovorila pa sta tudi predstavnika obeh osrednjih kulturnih organizacij Hanzi Weiss in dr. Janko Zerzer, ki sta v imenu SPZ oz. KKZ društvu čestitala za jubilej. To so storili tudi rožški župan Pischelsberger in zastopnik EL Rožek Ludvik Lesjak ter predstavniki nastopajočih skupin oz. društev.

Po prireditvi je bila na sporedu zabava s plesom; čisti dobiček je bil namenjen jubilejnemu društvu, ki mu želimo še mnogo uspehov pri bodočem delu.

MoPZ „Jepa-Baško jezero“ iz Loč je s pesmijo čestital

Ivan Dolenc

Za dolar človečnosti

Gospa Flanagan je bila prav tako prijazna kot njen mož. Z vsem drugim mi je v sobo prinesla tudi radijski sprejemnik.

„Da ne boste tako sami,“ je rekla in odprla prvo postajo.

Iz sprejemnika se je oglašila glasna popevka: „Sugar in the morning, sugar in the evening, sugar all the time...“ Takrat še nisem vedel, da je to tačas najbolj popularna melodija v Manitobi. Ostala pa je na sporedu še dolge mesece.

Gospodinja je rada govorila z menoj v svoji ukrajinski-

ni. Bila je majhne postave in precej zalita. Okrogel obraz je izžareval kmetiško zdravje. Kadarkoli sva se srečala, je obudila kak svoj spomin s farne v severni Manitobi, kjer je bil njen dom. Doma je bilo enajst otrok. Njen oče in mati sta spodobneje zaživela šele po zadnji vojni.

„Vsa leta prej smo poznali samo krizo in krizo in krizo. To je vse, česar se spominjam iz svojih mladih dni,“ je žalostno dodala.

Živel sem dalje novo življenje v zimi, ki se je dolgo

zavlekla. Prav nič ni kazalo na kako pomlad. Sneg je še nadalje naletaval, zunaj je zmrzovalo čez noč in vsak dan je škripalo pod nogami. Hodil sem na delo v skladišče k Tomu in Billu, poslej sem si s seboj nosil kosilo v papirnati vrečki in termovko s kavo, kot sem videl pri drugih. V svojem stanovanju sem si zvečer pražil jajca, odpiral ribje konzerve, slanino s fižolom, corned beef in si segreval različne juhe, prav tako iz konzerv. Sredi tedna sem obiskal Čanovo restavracijo in sedel za mizo, kjer je molčal Laszlo. Tam sem včasih pojedel kaj svežega mesa z ražnja in skledo sveže zelene salate. Kadar sva govorila, sva se pogovarjala o svojih družinah v Evropi in o tem, kako neki jih bova spravila v Kanado. Možnosti so bile sila slabe, tako zanj, ki sploh še ni delal, kot zame, ki

sem komaj zaslužil za sproti. Na ženin naslov sem prve tedne poslal prav vse, kar mi je ostalo, tega pa je bilo prav malo, vedno samo kakšnih deset, petnajst dolarjev. Vedel sem, da od tega denarja nikoli ne bo dovolj za osnovne potrebe tukaj. To me je skrbelo, zato nisem nehal prebirati malih oglasov, ki bi mi lahko ponudili boljši zaslužek.

Iz pogovorov s Tomom in Billom sem zvedel, da družinskih stanovanj sploh ni v tem mestu. Najeti bi moral hišo, za kaj takega pa bi porabil vso svojo mesečno plačo. Sob s kuhinjo zasebniki v svojih hišah ne dajajo družinam z otroki.

To mi je potrdil tudi Dušan, ki sem ga ob sobotah še vedno obiskoval.

„Zakaj pa misliš, da sem sam s svojo družino tukaj med Indijanci?“ me je dreg-

nil. „Kaj boljšega si nisem nikoli mogel privoščiti.“

Po delu sem večkrat do mraka taval po mestu in si ga ogledoval. Naletel pa sem vedno na podobno: na nekaj trgovin v središču, na Viktorijini aveniji, in na kup sila raztresenih enostanovanjskih hiš na vseh drugih straneh. Tu in tam je v enoličnih ulicah zalajal proti meni kak pes, pogovarjati pa se nisem imel s kom, če nisem sedel v restavracijo k Čanu ali Laszloju. Prvič, kar sem odšel iz Evrope, se me je polotil strah. Znašel sem se v razmerah, iz katerih nisem videl izhoda. Če sem se hotel prebiti, sem se moral oklepiti svojega vajenskega dela v skladišču, to delo pa mi je zaprlo pot drugam, saj sem z njim preživel ves dan od zgodnjega jutra do večera.

(dalje prihodnjič)

	TV AVSTRIJA 1	TV AVSTRIJA 2	TV LJUBLJANA	TE DNI NA TELEVIZIJI
ČE 4.1.	9.05 Najhitrejša miška Mehike; 10.30 Extrablatt; 14.05 Divje in neukrotljivo; 15.30 Otroški spored; 18.00 Mi; 18.30 Lorentz in sinovi; 19.30 Čas v sliki; 19.53 Vreme; 20.00 Šport; 20.15 Arena senzacij; 21.45 Pogledi s strani; 22.00 Če oče s sinom; 23.00 Aktualno; 23.05 Dolga smrt Stundmana Camerona; 1.10 Poročila.	12.55 Interšport – skakalna turneja; 16.40 Leksikon umetnikov; 16.45 Sledovi preteklosti; 17.30 Na iskanju popolnosti; 18.00 Najhitrejša miška Mehike; 18.30 Wurlitzer; 19.00 Koroška danes; 19.30 Čas v sliki; 19.53 Vreme; 20.00 Kulturni žurnal; 20.15 Moja gejša; 22.10 Čas v sliki; 22.25 Šport; 22.50 Klub 2; Poročila.	9.00 Mozaik; 9.00 Spored za otroke: Šolska tv; 15.55 Žarišče; 16.30 Dnevnik; 16.45 Mozaik; 18.00 Spored za otroke: Najlepše pravljice sveta: Školjčno brdo; Ciciban, dober dan; 18.50 Risanka; 19.30 Dnevnik; 20.05 E. Reitz: Domovina; 21.40 Tednik; 22.45 Dnevnik; 23.05 G. Feydeau: Barillonova poroka, komedija; Videostrani.	
PE 5.1.	Najhitrejša miška Mehike; 10.30 Sled sokola; 13.25 Džungla s tisoč nevarnostmi; 15.30 Otroški spored; 18.00 Mi; 18.30 Lorentz in sinovi; 19.30 Čas v sliki; 20.00 Šport; 20.15 Derrick; 21.20 Dinastija – Denverjev klan; 22.05 Pogledi s strani; 22.15 Za ljubitelje filma; 22.45 Življenje in umiranje v L. A.; 0.35 Aktualno; 0.40 Simon Templar; 1.30 Exlibris.	9.05 Leksikon umetnikov; 16.45 Hotel; 17.30 Na iskanju popolnosti; 18.00 Najhitrejša miška Mehike; 18.30 Wurlitzer; 19.00 Koroška danes; 19.53 Vreme; Kulturni žurnal; 20.15 Rojstni kraji Srednje Evrope; 21.20 Zadeva slonokoščena vojna; 22.00 Čas v sliki; Šport; 23.00 Mahabharata; 0.55 Ime Carmen; 1.15 Poročila; Exlibris.	9.00 Spored za otroke: V hribih se dela dan; Delavnica Marka Pogačnika; Domovina; 15.20 Pripravimo se na smučanje; 15.55 Žarišče; 16.30 Dnevnik; 16.45 Mozaik; 18.15 Spored za otroke: Pojdi nekam, ne ve se kam: zlato jabolko; 19.00 Risanka; 19.20 Dobro je vedeti; Dnevnik; 20.20 Nafta; 21.20 Ulice San Francisca; 22.10 Dnevnik; 23.10 Kabaret.	
SO 6.1.	9.05 Pragozd minulega; 9.50 Usodna pustna noč; 13.15 Dediščina Guldenburgov; 14.00 Pustolovščina na Misisipiju; 15.45 Prometna vzgoja; 16.20 Železni Hans; 17.40 X-Large; 18.30 Živali kot življenjski umetniki; 19.00 2x7; 19.30 Čas v sliki; 19.50 Šport; 20.15 Stavim, da...; 22.10 Črni angel; 23.45 Aktualno; 23.50 Tvegana igra.	9.25 Šport; smučanje, skoki; 15.30 Moja najljubša melodija; 16.30 Na iskanju popolnosti; 17.00 Draga družina; 18.00 Najhitrejša miška Mehike; 18.30 Slika Avstrije; 19.00 Avstrija danes; 19.30 Čas v sliki; 19.50 „Otroci postanejo kralji“; 20.15 Melzer ali globina let; 21.45 Aktualno; 21.50 Srčni list; 22.15 Neposredno v soboto; Poročila.	9.00 Spored za otroke; 9.25 Piancavallo: veleslalom (ž); 10.15 Kranjska Gora: veleslalom (m); 12.25 Bischofshofen: smučarski skoki; 12.55 Kranjska Gora: veleslalom (m); 12.55 Piancavallo: veleslalom (ž); 15.00 London – Ljubljana; 16.45 Spored za otroke; 17.05 Lassie se vrača; 18.30 Zelena maternica; 19.30 Dnevnik; 20.35 Kolo sreče; 23.20 Same laži.	
NE 7.1.	9.05 Mrtva iz Ostankina; 10.35 Obzornik; 11.00 Tiskovna ura; 13.00 Oko ljubezni, mistika Ernesta Cardenala; 13.45 Otroški spored; 17.00 X-Large; 18.30 Lorentz in sinovi; 19.15 Loto: zrebanje; 19.30 Čas v sliki; Šport; 20.15 Melzer ali globina let; 22.10 Turandot, opera; 0.35 Aktualno.	9.05 Kulturni obzornik; 9.30 Šport, smučanje; 10.45 ORF-stereokoncert; 12.25 Šport, smučanje; 13.30 Dober dan, Koroška ; 14.30 Športno popoldne; 17.15 Klub seniorjev; 18.00 Najhitrejša miška Mehike; Slika Avstrije; 19.30 Čas v sliki; Primer za ljudskega pravobranilca; 20.15 Peklenska jaga do konca sveta; 21.55 La Venexiana.	8.00 Otroška matineja: Živ žav; Pika nogavička; 9.25 Piancavallo: slalom (ž); 9.55 Kranjska gora: slalom (m); 11.00 Jack Razparač; 12.55 Kranjska gora: slalom (m); 13.30 Dediščina Guldenburgovih; 16.30 Dnevnik; 16.45 Legenda o samotnem jezdecu; 18.50 Risanka; 19.30 Dnevnik; 20.20 Miroslav Krleža: Glembejavi; 21.35 Zdravo; 22.55 Dnevnik.	
PO 8.1.	9.05 Najhitrejša miška Mehike; 10.30 Gigi; 14.20 Batman; 14.45 Hiša na trgu Eaton; 15.30 Otroški spored; 18.00 Mi; 18.30 Lorentz in sinovi; 19.30 Čas v sliki; Vreme; 20.00 Šport; 20.15 Šport v ponedeljek; 21.15 Miami vice; 22.00 Pogledi s strani; 22.10 Ameriški prijatelj; 0.10 Aktualno; 0.15 Simon Templar; 1.00 Poročila.	16.35 Leksikon umetnikov; 16.40 O izobraženem in skupnem; 17.30 Lindenstraße; 18.00 Bavarsko sodišče; 18.30 Wurlitzer; 19.00 Koroška danes; 19.30 Čas v sliki; 20.00 Kulturni žurnal; 20.15 Dva Münchenčana v Hamburgu; 21.15 Šiling; 22.00 Čas v sliki; 22.25 Kaos – mater ali red; 23.10 Nočni studio; 0.10 Aktualno.	9.00 Spored za otroke: Da ne bi bolelo; Hanča, Janko in Lucija; 10.45 Zrcalo tedna; 16.30 Dnevnik; 16.45 Mozaik; 18.10 Spored za otroke: Radovedni Taček: kamen; Zgodbe; 18.50 Risanka; 19.20 Dobro je vedeti; 19.30 Dnevnik; 20.05 Dragana Disić: V znamenju device; 21.10 Osmi dan; 21.55 Dnevnik, šport; 22.15 Človek in glasba.	
RADIO KOROŠKA 18.10–19.00 Petek, 5. 1. F. Lipuš bere iz romana „Jalov pelin“ Sobota, 6. 1. 6.30–7.00 Praznična (P. Zunder) 18.10–18.30 Voščila Nedelja, 7. 1. Dobro jutro na Koroškem 6.30–7.00 Duhovna misel (žpk. Mirko Isop) 18.10–18.30 Potovanje po slovenskih radijskih valovih Ponedeljek, 8. 1. „Podkloštrska bela roža“ Dober dan, Koroška Spored za 7. 1. 1989, ob 13.30, TV A2 ● Obnova znamenite odrske zavese pri Cingelcu na Trati ● Ustavno sodišče je ugodilo pritožbi slovenskih staršev: za javno dvojezično ljudsko šolo v Celovcu ● Dvojezičnost v koroški javnosti ● Otrok iz retorte ● Novoletno petje na Radišah ● Bodybuilder ● Martin Krpan ● Video-klip				

S plesom in veseljem v novo leto!

Štefanovo in Silvestrovo sta datuma, ko tudi Slovence po širini južni Koroški vleče na plesišča in zabave. Tako so bile tudi lani že tradicionalne Štefanove veselice in silvestrovanja v središču pozornosti, krajevna slovenska prosvetna društva pa tudi športni klubi (kot na sliki SAK v Globasnici) so pripravili bogate kulturne programe, izvrstno glasbo ter druge privlačnosti, tako da so obiskovalci – teh pa bi bilo povsod lahko še več – veselo in srečno zaplesali v novo leto.

Rdeči petelin na Sturmovi strehi

DOBRLA VAS. – Nič kaj veselo in srečno se ni pričelo novo leto za družino Sturm iz Mokrij pri Dobrli vasi. V terek po božiču je namreč silovit ogenj uničil celotno gospodarsko poslopje Florijana Sturma, kateremu je le še uspelo rešiti živino iz hleva, celotna zaloga krme in vsi stroji pa so bili uničeni. Škoda znaša približno dva milijona šilingov, vzrok požara pa še ni raziskan. Posledice tega požara pa bi bile lahko še mnogo hujše, saj so bile ogrožene tudi sosednje domačije in poslopja. Pri reševalni akciji je sodelovalo kar 14 ekip požarnih bramb iz okolice Dobrle vasi s 150 gasilci.

Slovenski vestnik dvakrat tedensko

SLOVENSKI VESTNIK – ŠPORT

Božični „blitz“ na Brnci v znamenju Jugoslovancev

Skoraj ena tretjina udeležencev hitropoteznega šahovskega turnirja ASKO Bekštanj v kulturnem domu na Brnci je bila iz Jugoslavije in ti igralci so povečini sami med seboj igrali za zmago na turnirju. Zmagovalec po petnajstih kolih po švicarskem sistemu je bil Marjan Črepan iz Ljubljane (11,5 točke), za njim pa sta se z 11 točkami uvrstila legionarja pri koroških klubih Leon Mazi in Rudi Ostermann. Najuspešnejši Korošec je bil Guido Kaspret na sedmem mestu z 10 točkami.

V izredno močni konkurenci so se šahisti SSZ še kar dobro branili in dosegli

6,5 točke (Gorazd Živkovič), oziroma 6 točk (Lojz Gallob, Franc Rulitz).

Močna falanga inozemcev seveda odbije domače šahiste, toda Jugoslovani plačajo enako štartnino in bi s strani organizatorja upravičeno lahko pričakovali malo več prijaznosti in tudi dvojčičnosti.

Šolarski pokal

Glavna šola v Železni Kapli bo to nedeljo s pričetkom ob 10. uri v znamenju mladih šahistov, ki se bodo v okviru šolarskega pokala pomerili na 64 poljih. Med najboljšimi so tudi domačini in dijaki slovenske gimnazije.

Milan Piko predsednik

Brez dramatičnosti in posebnih dogodkov so slovenski študentje na Dunaju sredi decembra prestali izredni občni zbor. Predsednik Andrej Leben je v svojem poročilu kar na začetku poudaril, da je sedanji odbor, ki je deloval pet mesecev, bil že od vsega začetka mišljen le kot prehodna rešitev. Zato je tudi izvedel le skromno število omemb vrednih prireditvev.

Za novega predsednika je bil izvoljen Milan Piko, podpredsednik je Peter Kristof, tajnika sta Vesna Wakounig in Marjan Jelen, blagajnik je ostal Miro Pasterk, častnikarski referent pa ni nihče drug kot pridni pisec pisem bralcev Joži Wutte. V razširjeni odbor so bili izvoljeni Danijel Sturm, Sonja Wutte, Andrej Leben, Milan Mikel, Hanzi Filipič, Uši Sereinig, Marko Stern in Sabina Novak. Ker klub namerava nabaviti računalnik, so izvolili tudi računalniškega referenta Herberta Rulitza. Knjižnico bo oskrbovala Uši Sereinig, novi pivovodkar pa bo Marko Stern. Kulturni in športni referat še nista zasedena, za nadzornike pa so bili potrjeni Janez Resmann, Stanko Gregorič in Rudi Urban.

O poročilih predsednika, tajnice, referentov in blagajnika sprva ni bilo razprave, kar je gotovo nekaj novega v zgodovini kluba. Zato pa se je tem bolj razvnela debata pri (ne)potrjevanju resolucij, ki jih je pripravil stari odbor. Po daljši razpravi in določenih spremembah in dodatkih – vsaj en dober znak intenzivnega sodelovanja navzočega članstva – sta bili sprejeti resoluciji k šolskemu vprašanju in 10. oktobrskim proslavam. V prvi resoluciji KSŠS/D zahteva po izteku preizkusne dobe ločevalnega šolskega zakona temeljito reformo dvojezične šole brez ločevanja, v drugi pa se KSŠS/D v zvezi s 70. obletnico koroškega plebiscita izjavlja proti sodelovanju Slovencev s Haiderjem, KHD, brambovc

OBZORNIK

Slovenski komunisti motor demokratičnega razvoja

V predbožičnih dneh, 22. in 23. decembra lani so slovenski komunisti nedvoumno potrdili svojo demokratično prenovno zadnjih let in na svojem kongresu v Cankarjevem domu nakazali novo smer političnega delovanja.

JOŽE ROVŠEK

Izrekli so se za politični pluralizem, sestopili z oblasti in se tako uvrstili med družbene subjekte, ki bodo na oblasti le toliko, kolikor jim jo bodo prisodili volilci na spomladanskih svobodnih volitvah. „Seveda je jasno, da na volitvah lahko tudi izgubimo, toda prav pripravljenost na demokratične volitve, pri katerih obstaja tudi možnost poraza, je zmaga Zveze komunistov Slovenije, „je v zvezi s tem v uvodnem referatu dejal prejšnji predsednik Milan Kučan.

V svojem govoru je zelo jasno nakazal smer razvoja Slovenije kot enakopravne in suverene republike v okviru Jugoslavije, hkrati pa pod geslom „Evropa zdaj“ utemeljil slovensko vizijo vključevanja v Evropo, tako iz gospodarskega, kulturnega in splošnodružbenega vidika. Prenovljena partija se bo zavzemala za socializem po meri človeka, za evropsko kakovost življenja, slovenska družba pa naj bi krizo premagala s sintezo dela, znanja in kapitala.

Slovenski komunisti so za sodelovanje v okviru Jugoslavije, vendar zavračajo monolitno partijo, v kateri bi se morali po načelu demokratičnega centralizma podrežati volji večine. Prav ta sistem so ocenili za nevzdržno cokljjo vsakršnega demokratičnega razvoja v zvezni državi, celo

za vzrok mnogih mednarodnih razprtij, za oviro pri družbenih in ekonomskih prizadevanjih, pri prehodu na demokratični socializem. Prav zato so predlagali reorganizacijo ZKJ v zvezo republiških oz. nacionalnih samostojnih partij. To pa bo seveda tudi popotnica slovenskim delegatom na zveznem kongresu od 20. do 24. januarja tega leta. Dosledno v skladu s stališči slovenskih političnih in upravnih organov v zadnjem obdobju so delegati zavrnilli nekatere težnje po centralizaciji jugoslovanske zvezne uprave ter pritiske na Slovenijo. S tem v zvezi je dr. Matjaž Kmecl dejal, „da je treba kratko in jasno poudariti, da smo pripravljeni sodelovati z vsemi, ki se ne lažejo, ki ne razglašajo blokad, ki niso konkvistadorsko obsedeni in ki so vsaj približno pošteni. Z vsemi drugimi pa šele potem, ko se opravičijo in popravijo škodo.“

Kongres pa je opravil tudi „očiščenje“, saj se je opredelil do preteklosti zveze komunistov Slovenije in priznal napake in nepravilnosti. Tudi zato in seveda vsled političnega kapitala, ki si ga je ZKS ustvarila v zadnjih letih, je novi predsednik centralnega komiteja dr. Ciril Ribičič v sklepnem govoru dejal: „Danes lahko slovenski komunisti odkrito pogledamo v oči vsakemu demokratičnemu Slovincu, Jugoslovancu in Evropejcu. To je zapuščina

ALPE - JADRAN

Kučanovega obdobja, ki spravlja v obup naše politične nasprotnike: tiste, ki od daleč spuščajo pogrome, da bi nas zastrašili, in druge, ki pri nas doma povzdignejo glas šele, ko je vsaka resnejša nevarnost že mimo.“

Za Milana Kučana pa je napovedal, da bo spomladi zaradi svojega velikega ugleda nosilec volilne liste slovenskih komunistov.

Na kongresu so sodelovali tudi številni gostje, med njimi tudi iz vrst političnih nasprotnikov, v imenu koroških Slovencev pa tajnik NSKS mag. Marjan Pipp in član izvršnega odbora ZSO dr. Janko Malle. Slednji je v pozdravnem govoru dejal, da se ob krizi v matični domovini Slovenci na avstrijskem Koroškem počutijo še bolj prepuščeni samim sebi: gmotna in moralna pomoč matice je vse šibkejša. Zavzel se je, da bi v novi slovenski ustavi opredelili tudi skrb za zamejce.

BiH „aktivna opazovalka“

SARAJEVO. Socialistična republika Bosna in Hercegovina je 27. decembra 1989 postala aktivna opazovalka v Delovni skupnosti Alpe-Jadran, v kateri sta že SR Slovenija in SR Hrvaška. To so sklenili na zasedanju republiške skupščine v Sarajevu.

O vključitvi v skupnost Alpe-Jadran je bilo rečeno, da bo Bosna in Hercegovina v kratkem pristopila tudi k skupščini evropskih regij, hkrati pa si bo prizadevala uveljavljati interes za vključitev v dejavnosti v okviru jadranskega projekta, kar pomeni, da bo delovala tudi v okviru regionalne skupnosti srednjega in južnega Jadrana.

Wiplinger in Oman na Dunaju

Konec decembra 1989 so avstrijski PEN-Klub, Mohorjeva založba in Založba Obzorja predstavili na Dunaju knjigo Oporoka časa, izbor pesmi Petra Paula Wiplingerja, ki jih je v slovenščino prevedel Andrej Kokot.

Po predstavitvi je bila še otvoritev likovne razstave del Valentina Omara, cikel slik s Plešivca, Pariški in Primorski rekviem ter novi cikel Dunajski mrtvaški ples.

Premiera mladih radiških igralcev

Mladi radiški igralci so pokazali svoje igralske zmožnosti in ljubezen do igranja. Spodbudno je, da se na Radišah uveljavlja mlada igralska generacija.

Pretekli torek je mladinska skupina SPD „Radiše“ uprizorila komedijo „Naši trije angeli“, ki na hudomušen način prikazuje jetnike, ki so mnogokrat boljši od svobodnih ljudi. Predstavlja nam male vsakdanje goljufe, lažnivce, zahrbtnike in sebičnejše.

Gledalci, ki so zaradi nabožnega naslova pričakovali primerno igro, so bili razočarani. Pričakovali so tudi igro z globjo vsebino. Mlada gledališka skupina bi bolj zablestela, če bi si izbrala bolj primerno delo.

Vsi igralci so zelo dobro odigrali vloge (Jan in Sven Schiermann, Aleksander in

Marica Tolmaier, Jasmina in Andreja Ogris, Magret Svetina, Rupert Wrulich, Robi Pichler in Niko Wieser).

Po predstavi se je predsednik Tomaž Ogris zahvalil skupini, ki jo vodi Tatjana Tolmaier; pa tudi režiserki Nataši Goršek.

Mladim igralcem je k dobri igri pripomogel tudi „počitniški“ seminar v Fiesi.

Sodelovali so še: šepetalka Tatjana Tolmaier, Zdravko Zupančič (glasba), Marica Ogris in Andrej Lampichler st. (kostumi), Hannes Tolmaier (tehnika), neposrečen tekst pa je izbral Jaša Jamnik.

Franci Walter